

Ed.

814. Frumvarp til laga

[310. mál]

um sparisjóði.

(Lagt fyrir Alþingi á 104. löggjafarþingi 1981—82.)

I. KAFLI

Almenn ákvæði.

1. gr.

Lög þessi gilda um sparisjóði og starfsemi þeirra.

Hlutverk sparisjóðs er að reka hvers konar sparisjóðsstarfsemi, eins og hún er nánar skilgreind í VII. kafla laga þessara.

Stofnfjáreigendur eða ábyrgðaraðilar, sem hér eftir nefnast sparisjóðsaðilar, bera ekki persónulega ábyrgð á skuldbindingum sparisjóðs umfram upphæð stofnfjárinneignar sinnar og inneignar í séreignarsjóði eða skráðra ábyrgða sinna.

Sparisjóðsaðilar hafa ekki rétt til ágða af rekstrarafgangi sparisjóðs umfram það, sem mælt er fyrir um í lögum þessum. Ennfremur er eignarréttur stofnfjáreigenda háður þeim takmörkunum, sem lög þessi kveða á um.

2. gr.

Sparisjóðum er einum heimilt að reka sparisjóðsstarfsemi hér á landi, nema lög heimili annað, og jafnframt er þeim óheimilt að reka annars konar starfsemi.

Sparisjóðum einum er rétt og skylt að hafa orðið „sparisjóður“ í heiti sínu. Óðrum er óheimilt að nota í heiti sínu eða til nánari skýringar á starfsemi sinni orðið „sparisjóður“ eða önnur orð, sem bent geta til þess, að um rekstur sparisjóðs sé að ræða. Að öðru leyti fer um firmu sparisjóða eftir ákvæðum firmalaga.

II. KAFLI

Stofnun sparisjóðs.

3. gr.

Stofnun sparisjóðs er háð leyfi viðskiptaráðherra. Umsókn um leyfi til stofnunar sparisjóðs skulu fylgja upplýsingar um stofnendur, upphæð stofnfjár, starfssvæði, ef fyrirhugað er, að starfræksla verði bundin við ákveðið svæði, svo og aðrar þær upplýsingar, sem taldar eru máli skipta.

Áður en ráðherra afgreiðir umsókn um leyfi til stofnunar sparisjóðs, skal leitað umsagnar hlutaðeigandi sýslunefnda eða bæjarstjórna, Seðlabanka Íslands og Tryggingarsjóðs sparisjóða. Skal sérstaklega gefa því gaum, hvort stofnun sparisjóðs sé líkleg til að vera til

hagsbóta fyrir byggðarlagið og íbúa þess, og hvort stofnfé teljist í eðlilegu samræmi við vœtanleg heildarviðskipti sjóðsins.

Ráðherra getur bundið leyfi til stofnunar sparisjóðs því skilyrði, að hefji sparisjóður ekki starfsemi sína innan þess tíma, sem ráðherra ákveður, falli leyfið úr gildi.

4. gr.

Stofnendur sparisjóðs geta verið sýslufélög, sveitarfélög, starfandi sparisjóðir, skráð samvinnu- og hlutafélög, stéttarfélög, félög vinnuveitenda, einstaklingar, og sjálfsignar-stofnanir undir opinberu eftirliti.

Stofnendur skulu vera a. m. k. 30 talsins. Sýslufélag getur þó stofnað sparisjóð eitt sér eða í samvinnu við einn eða fleiri þeirra aðila, sem taldir eru upp í 1. mgr. Híð sama gildir um sveitarfélag og samvinnufélag með starfandi innlánsdeild við gildistöku laga þessara.

A stofnundi sparisjóðs fer hver stofnandi með eitt atkvæði. Stofnfundur setur spari-jóði samþykkir, sbr. þó 6. gr. Í samþykktum er heimilt að kveða svo á, að sparisjóðsaðilar geti allir þeir orðið, sem uppfylla tiltekin almenn skilyrði.

Þegar starfsemi sparisjóðs er bundin við ákveðið svæði, skulu stofnendur sem og aðrir sparisjóðsaðilar vera búsettir eða reka atvinnu eða aðra starfsemi á því svæði.

5. gr.

Sparisjóð má ekki stofna með lægra stofnfé en kr. 500 000. Verði frá gildistöku laga þessara verulegar breytingar á almennu verðlagi í landinu, skal færa framangreinda lág-marksfjárhæð til sem mests samræmis við verðlag á hverjum tíma.

Ráðherra er heimilt að fenginni umsögn bankaeftirlits Seðlabanka Íslands (hér eftir nefnt bankaeftirlitið) og Tryggingarsjóðs sparisjóða að víkja frá ákvæðum 1. mgr. um lág-mark stofnfjár til hækunar eða lækkunar, þegar sérstaklega stendur á að hans mati.

Stofnfé verður ekki endurgreitt til stofnfjáreigenda nema samkvæmt ákvæðum 61. gr.

Sparisjóður má ekki hefja starfsemi sína fyrr en minnst helmingur stofnfjár hefur verið greiddur. Stofnfé skal greitt að fullu í síðasta lagi innan árs, eftir að starfsemi sparisjóðs hefst.

Stofnfé má aðeins greiða með peningum.

6. gr.

Samþykkir sparisjóðs og breytingar á þeim öðlast þá fyrst gildi, er ráðherra hefur staðfest þær að fenginni umsögn bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða.

Í samþykktum sparisjóðs skulu fyrst og fremst vera ákvæði, sem varða sérstaklega hlutaðeigandi sparisjóð, svo sem:

1. Heiti sparisjóðs.
2. Heimili sparisjóðs og varnarþing.
3. Heildarupphæð stofnfjár og skiptingu í stofnfjárhlinuti.
4. Hvaða reglur gildi um eigendaskipti að stofnfjárhlinum og aukningu stofnfjár.
5. Hverjir séu stofnendur sparisjóðs og hvernig stofnfé skiptist á einstaka stofnendur. Sé um að ræða sparisjóð, sem við gildistöku laga þessara er starfræktur án innborgaðs stofnfjár, skal tilgreina heildarupphæð ábyrgða og skiptingu á einstaka ábyrgðaraðila, lágmarksfjölda ábyrgðaraðila, reglur um brottafall ábyrgðar og tilkomu nýrra ábyrgðar-aðila.
6. Kosningu sparisjóðssjórna og störf hennar.
7. Breytingu á samþykktum.
8. Slit á sparisjóðnum og ráðstöfun eigin fjár í því sambandi.

Þegar öllum skilyrðum fyrir leyfisveitingu hefur verið fullnægt og samþykkir staðfestar, gefur ráðherra út leyfi fyrir sparisjóð, sbr. 3. gr.

III. KAFLI

Stofnfjárlutir o. fl.

7. gr.

Gefin skulu út stofnfjárbréf fyrir skráðum stofnfjárlutum, og skulu þau undirrituð af sparisjóðsstjórn. Þau má ekki afhenda fyrr en hlutur er að fullu greiddur. Stofnfjárbréf skulu hljóða á nafn, og verða þau ekki framseld til handhafa, þannig að gildi hafi gagnvart spari-sjóðnum.

Í stofnfjárbréfi skal greina:

1. Heiti sparisjóðs og heimilisfang.
2. Númer og fjárhæð hlutar.
3. Nafn, heimilisfang og nafnnúmer stofnfjáreiganda.
4. Útgáfudag stofnfjárbréfs.
5. Efni 8.—10. gr. laga þessara.
6. Sérstök atriði, er varða réttindi eða skyldur stofnfjáreiganda.

8. gr.

Sala eða annað framsal stofnfjárlutar í sparisjóði er óheimilt, nema með samþykki sparisjóðsstjórnar.

Veðsetning stofnfjárlutar í sparisjóði er óheimil.

9. gr.

Stjórn sparisjóðs er heimilt að innleysa stofnfjárlut í sparisjóði, þegar svo stendur á, sem hér segir:

1. Við andlát stofnfjáreiganda.
2. Við eigendaskipti að stofnfjárlut vegna slita á félagsbúi hjóna.
3. Við brottflutning stofnfjáreiganda af starfssvæði sjóðsins.

Stjórn sparisjóðs er skylt að innleysa stofnfjárlut, í eftirgreindum tilvikum:

1. Pégari félagi eða stofnun, sem er eigandi að stofnfjárlut, er slitið eða lagt niður.
2. Við gjaldþrot stofnfjáreiganda.
3. Við aðför skuldheimtumanna stofnfjáreiganda í stofnfjárlut hans.

10. gr.

Ný synjar sparisjóður um heimild til sölu stofnfjárlutar, sbr. 1. mgr. 8. gr., eða neytir ekki heimildar til innlausnar skv. 1. mgr. 9. gr., og skal hann þá, ef óskað er, hafa milligöngu um sölu hlutarins eða innleysa hann innan árs, frá því er skrifleg beiðni kom fram um sölu eða innlausn, sbr. þó ákvæði 12. gr.

Fari innlausn stofnfjárlutar fram, skal hlutur innleystur á nafnverði að viðbættri inneign í séreignarsjóði. Skal þá stjórnin ráðstafa hlutunum að nýju, svo fljótt sem auðið er á samsvarandi verði.

11. gr.

Færð skal skrá yfir stofnfjáreigendur eða ábyrgðaraðila sparisjóðs, sbr. 5. tl. 6. gr.

Í skránni skal tilgreina nafn, stöðu, heimilisfang og nafnnúmer stofnfjáreigenda eða ábyrgðaraðila ásamt stofnfjáreign eða ábyrgðarupphæð.

Verði eigendaskipti að stofnfjárlut og ákvæði laga eða samþykkta eru þeim ekki til fyrirstöðu, skal nafn hins nýja stofnfjáreiganda fært í skrána, þegar hann tilkynnir eigenda-skiptin og sannar rétt sinn. Ennfremur skal geta eigendaskiptadags og skráningardags. Pégari nafn nýs eiganda er fært í skrána, skal stofnfjárbréfið einnig áritað um færsluna.

Skrána skal ætið geyma í skrifstofu sparisjóðs og eiga allir sparisjóðsaðilar aðgang að henni og mega kynna sér efni hennar.

12. gr.

Sparisjóður má sjálfur ekki eiga meira en 10% af eigin stofnfé.

Verði sparisjóður sjálfur eigandi að meira en 10% af stofnfé sínu vegna ákvæða 9. og 10. gr., og slíkt ástand helst lengur en 6 mánuði, skal sparisjóðssstjórn tilkynna það ráðherra, sem tekur þá ákvörðun um, hvort sjóðnum sé heimilt að starfa áfram við þessar aðstæður. Áður skal ráðherra leita umsagnar og tillagna bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða.

Óheimilt er að taka eigin stofnfjárbréf að veði til tryggingar skuldbindingum gagnvart sparisjóðnum.

IV. KAFLI

Aukning stofnfjár.

13. gr.

Aðalfundur getur ákveðið að auka stofnfé í starfandi sparisjóði. Aðalfundur setur reglur um áskrift nýrra stofnfjárluta í samræmi við ákvæði í samþykktum.

Það verð, sem nýr stofnfjáreigandi skal greiða fyrir hlut, skal vera nafnverð hans, að viðbættri greiðslu í séreignarsjóð að tiltölu við hlut eldri stofnfjáreigenda í sjóðnum.

14. gr.

Í starfandi sparisjóði, þar sem stofnfé hefur ekki verið lagt fram, heldur einungis ábyrgðir, getur aðalfundur ákveðið, að í stað ábyrgða komi innborgað stofnfé.

Ákvörðun samkvæmt 1. mgr. verður því aðeins gild, að ábyrgðaraðilar, sem ráða yfir minnst $\frac{4}{5}$ hlutum heildaratskvæðamagns í sparisjóði, gjaldi henni jákvæði. Verða hinir fyrri ábyrgðaraðilar þá stofnfjáreigendur í sparisjóðnum, en ábyrgðir falla niður að sama skapi. Nú fæst ábyrgðarmaður ekki til þess að leggja fram stofnfé samkvæmt ákvæðum þessarar greinar, og fellur hann þá úr aðilahópi. Ef slíkur aðili er eigandi að stofnfjárlut, og áfram-haldandi óbreytt stofnfjáraðild hans samrýmist ekki ákvæðum laga þessara og samþykkt aðalfundar, skal sparisjóður innleysa stofnfjárlutinn og fer um það eftir ákvæðum 2. mgr. 10. gr.

Stofnfé, sem innborgað er samkvæmt 1. mgr., má ekki nema lægri fjárhæð en samanlagðri upphæð ábyrgða í sparisjóði. Ábyrgðaraðilar eiga rétt til stofnfjárlutins í hlutfalli við ábyrgðarfjárhæð sína.

V. KAFLI

Séreignarsjóður stofnfjáreigenda.

15. gr.

Séreignarsjóður stofnfjáreigenda myndast á eftirgreindan hátt:

1. Með hluta þeirra vaxta, er aðalfundur ákveður að greiða stofnfjáreigendum af árlegum tekjuafgangi, sbr. 39. gr.
2. Með upphæðum, sem greiddar eru fyrir ný stofnfjárbréf umfram nafnverð, sbr. 13. gr.

Hver stofnfjáreigandi á í hlutfalli við stofnfjáreign sína ákveðinn hlut í séreignarsjóði, og skal hlutur hans í sjóðnum sérgreindur í bókhaldi sparisjóðs.

Eigendaskipti að rétti stofnfjáreiganda yfir hlut sínum í séreignarsjóði geta ekki orðið, nema eigendaskipti verði að stofnfjárbreiði skv. III. kafla, og gilda reglur þess kafla um stofnfjárluti jafnframt um hluti í séreignarsjóði.

Stofnfjáreigendur bera ábyrgð á skuldbindingum sparisjóðs með inneign sinni í séreignarsjóði á sama hátt og með upphæð stofnfjár sín.

Inneign í séreignarsjóði verður ekki greidd til stofnfjáreiganda nema við slit sparisjóðs skv. ákvæðum 61. gr.

VI. KAFLI

Stjórn sparisjóðs.

16. gr.

Æðsta stjórn sparisjóðs er í höndum aðalfundar og aukafundar. Milli funda fer stjórn sparisjóðs með yfirstjórn hans.

Aukafund skal halda, ef sparisjóðsaðilar, sem fara með minnst $\frac{1}{3}$ hluta ábyrgðar- eða stofnfjár, krefjast þess skriflega og greina fundarefni. Skal þá sparisjóðsstjórn boða til fundar með sama hætti og til aðalfundar. Aukafund skal annars halda, þegar sparisjóðsstjórn telur þess þörf.

17. gr.

Aðalfundir og aukafundir skulu boðaðir í ábyrgðarbréfi, símskeyti eða á annan jafn tryggilegan hátt til allra sparisjóðsaðila með tíu daga fyrirvara hið skemmta. Fundarboði skal fylgja dagskrá fundarins. Fundur er því aðeins lögmætur, að helmingur sparisjóðsaðila hið fæsta sækja hann, enda fari þeir með a. m. k. helming atkvæðamagns. Sparisjóðsaðila er óheimilt að fela öðrum umboð sitt á aðal- eða aukafundi, nema slíkt sé sérstaklega leyft í samþykktum sparisjóðs. Nú er fundur ekki lögmætur, og skal þá boða til fundar að nýju með sama hætti, og verður fundur þá lögmætur án tillits til þess, hversu margir sækja hann.

Pegar aukins meirihluta er krafist til þess að ákvörðun öðlist gildi, skal hinn aukni meirihluti reiknast af heildaratkvæðamagni í sparisjóði.

Afl atkvæða samkvæmt reglum 19. gr. ræður úrslitum á fundum, nema öðru vísí sé mælt í lögum þessum.

Aðalfund skal halda fyrir lok júnímánaðar ár hvert. Fyrir aðalfund skal leggja reikninga liðins árs og skýrslu stjórnar.

Hver sparisjóðsaðili á rétt til að fá ákveðið mál tekið til úrlausnar á aðal- og aukafundum sparisjóðs, ef hann gerir skriflega kröfu um það til sparisjóðsstjórnar með svo miklu fyrirvara, að unnt sé að taka málið á dagskrá fundarins.

18. gr.

Á aðalfundi skulu m. a. eftирgreind mál tekin fyrir:

1. Kosning sparisjóðsstjórnar, sbr. 20. gr., og endurskoðenda, sbr. 42. gr.
2. Kosning fulltrúa á aðalfund Tryggingarsjóðs sparisjóða, sbr. 52. gr.
3. Staðfesting ársreiknings og ráðstöfun tekjuafgangs að fengnum tillögum sparisjóðsstjórnar, sbr. 39. gr.
4. Bygging, kaup, sala, skipti eða veðsetning á fasteignum sparisjóðs að fengnum tillögum sparisjóðsstjórnar, enda verði þessar ráðstafanir að teljast meiri háttar miðað við eiginfjártöðu sparisjóðs. Sparisjóðsstjórn er þó eigi skyld að bera yfirtöku og sölu á fasteignum skv. 26. gr. undir aðalfund.
5. Laun stjórnarmanna. Laun endurskoðenda eru háð samþykki aðalfundar að fengnum tillögum sparisjóðsstjórnar.
6. Stofnun útibúa og umboðsskrifstofa að fengnum tillögum sparisjóðsstjórnar, sbr. þó lög nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands ásamt síðari breytingum.
7. Breytingar á samþykktum sparisjóðs.
8. Önnur mál, sem aðalfundur skal fjalla um samkvæmt lögum þessum eða sparisjóðsstjórn ákveður að leggja fyrir fund.

19. gr.

Sparisjóðsaðilar skulu allir eiga jafnan atkvæðisrétt, nema öðruvísi sé ákveðið í samþykktum sparisjóðs. Öðrum sparisjóðsaðilum en sýslufélögum, sveitarfélögum og sam-

vinnufélögum með starfandi innlásdeild við gildistöku laga þessara er þó óheimilt að fara með meira en $\frac{1}{5}$ hluta af heildaratkvæðamagni í sparisjóði.

Sparisjóðsaðilar skulu allir eiga jafnan hlut, nema ráðherra heimili annað.

Óheimilt er að fara með atkvæðisrétt samkvæmt þeim stofnfjárbréfum, sem sparisjóður á sjálfur, sbr. 12. gr.

Par sem talað er um heildaratkvæðamagn í sparisjóði í lögum þessum, er átt við heildaratkvæðamagn að frádregnum atkvæðum samkvæmt þeim stofnfjárbréfum, sem sparisjóður á sjálfur.

20. gr.

Í stjórn sparisjóðs skulu sitja þrír eða fimm menn, eftir því sem ákveðið er í samþykktum. Par sem þrír menn sitja í stjórn, kjósa sparisjóðsaðilar two stjórnarmenn, en hlutað-eigandi bærarstjórnir eða sýslunefndir tilnefna einn mann. Sitji fimm í stjórn sparisjóðs, tilnefna kjósa hlutaðeigandi bærarstjórnir eða sýslunefndir two stjórnarmenn. Séu bærar- eða sýslufélög einu sparisjóðsaðilarnir, kjósa hlutaðeigandi bærarstjórnir eða sýslunefndir alla stjórnina. Stjórnin kýs sér formann úr sínum hópi. Heimilt er að kjósa varamenn, jafnmarga aðalmönnum, eftir sömu reglum og gilda um kosningu aðalmanna. Kosning stjórnar skal vera hlutbundin.

Stjórnarmenn, sem ekki eru kosnir af sparisjóðsaðilum, sitja aðal- og aukafundi án atkvæðisréttar.

Umboð stjórnarmanns gildir þann tíma, sem til er tekinn í samþykktum. Kjörtímabili skal vera lokið við lok aðalfundar, í síðasta lagi fjórum árum eftir kjörið.

21. gr.

Sparisjóðsstjórn fer með stjórn á málignum sparisjóðs með þeim skilyrðum og takmörkunum, sem greinir í lögum þessum. Stjórnin skal hafa með höndum reglubundið eftirlit með rekstri sparisjóðs og gæta þess, að reksturinn sé í hvívetna í samræmi við lög, reglugerðir og samþykktir sjóðsins.

Stjórnarfund skal boða með tryggilegum hætti. Stjórnarfundur er ákvörðunarbaer, þegar meirihluti stjórnarmanna sækir fund.

Meðal þeirra mála, sem sparisjóðsstjórn tekur ákvörðun um, eru:

1. Útlán sparisjóðs. Lán úr sparisjóði skal aldrei veitt nema meirihluti sparisjóðsstjórnar hafi samþykkt lánveitingu, sbr. þó 22. gr. Sparisjóðsstjórn skal samþykkja lánveitingar með undirskrift undir fundargerðir, áritun á lánsskjöl eða með öðrum sannanlegum hætti.
2. Bygging, kaup, sala, skipti eða veðsetning á fasteignum sparisjóðs, sbr. þó 4. tl. 18. gr.
3. Ráðning sparisjóðsstjóra, aðalféhirðis, aðalbókara og útibússtjóra, ef sparisjóður starfrækir útibú.
4. Ákvörðun um afskriftir af eignum sparisjóðs í sambandi við ársuppgjör, þ. m. t. afskriftir útlána.

22. gr.

Stjórn sparisjóðs getur ráðið sparisjóðsstjóra. Sé sparisjóðsstjóri ráðinn fara sparisjóðsstjórn og sparisjóðsstjóri með stjórn sparisjóðsins. Sparisjóðsstjóri má ekki eiga sæti í stjórn sjóðsins, en hann skal sitja stjórnarfundi, nema fjallað sé um mál, er varða hann sjálfan.

Sparisjóðsstjóri annast daglegan rekstur sparisjóðs, og skal í þeim efnum fara eftir þeirri stefnu og fyrirmælum, sem sparisjóðsstjórn hefur gefið. Daglegur rekstur tekur ekki til ráðstafana, sem eru óvenjulegar eða mikilsháttar. Slíkar ráðstafanir getur sparisjóðsstjóri aðeins gert samkvæmt sérstakri heimild frá sparisjóðsstjórn, nema ekki sé unnt að bíða ákvarðana hennar án verulegs óhagræðis fyrir starfsemi sjóðsins. Í slíkum tilvikum skal sparisjóðsstjórn tafarlaust tilkynnt um ráðstöfunina.

Sparisjóðsstjórn skal setja sparisjóðsstjóra erindisbréf, þar sem starfssviði hans er nánar lýst. Erindisbréfið skal gilda tiltekinn tíma. Sparisjóðsstjóra verða ekki falin þau verkefni, sem talin eru í 4. tl. 21. gr., en hann ræður starfsfólk sjóðsins, sbr. þó 3. tl. 21. gr.

Með samþykki aðalfundar getur stjórn sparisjóðs falið sparisjóðsstjóra að taka ákvarðanir um lánveitingar og framlengingar lána, án þess að leita fyrirfram samþykkis stjórnarinnar. Sparisjóðsstjórn skal á aðalfundi hverju sinni kynna gildandi reglur um útlánaheimildir sparisjóðsstjóra. Útlánaákværðanir sparisjóðsstjóra skulu staðfestar með áritun hans á láns-skjöl eða á annan sannanlegan hátt. Hann skal á stjórnarfundum gera sparisjóðsstjórn grein fyrir öllum nýjum lánveitingum.

Starfræki sparisjóður útibú, skal útibússtjóri ráðinn af sparissjóðsstjórn, en starfa undir stjórn sparisjóðsstjóra. Sparisjóðsstjórn og sparisjóðsstjóri skulu setja útibússtjóra erindisbréf, er gildi tiltekinn tíma. Aðalfundur getur ákveðið að veita útbússtjóra heimild til ákvardana um útlán á starfsfé útibúsins. Sú heimild skal þó ekki vera rýmri en útlánaheimild sparisjóðsstjóra, enda skulu þessar lánveitingar vera undir eftirliti sparisjóðsstjóra, sem gerir sparisjóðsstjórn reglulega grein fyrir nýjum lánveitingum.

23. gr.

Sparisjóðsstjóri og útibússtjóri í fullu starfi mega ekki stunda sjálfstæðan atvinnurekstur.

Sé sparisjóðsstjóri ekki ráðinn, skal sparisjóðsstjórn annast daglega stjórn á málefnum sparisjóðs. Heimilt er, að stjórnarmenn hafi með höndum öll dagleg störf í sparisjóði. Um slík störf gilda ákvæði 35. gr. Aðalfundur skal ákveða þóknun fyrir þessi störf.

Til að skuldbinda sparisjóð þarf undirskriftir meirihluta stjórnarmanna. Sparisjóðsstjórn getur veitt sparisjóðsstjóra eða öðrum starfsmönnum heimild til að skuldbinda sparisjóð í tilteknum málum, sem undir sjóðinn heyra og skulu slíkar ákværðanir birtar í Lögbirt-ingablaði og jafnframt tilkynntar bankaeftirlitnu og Tryggingarsjóði sparisjóða.

Ætíð þarf undirskriftir að minnsta kosti tveggja starfsmanna til að skuldbinda sparisjóð. Heimilt er í samþykktum að gera undantekningu frá þessu ákvæði.

VII. KAFLI

Starfsemi.

24. gr.

Starfsemi sparisjóðs er fólgin í geymslu og ávöxtun fjár, miðlun á peningum og annarri sparisjóðs- og þjónustustarfsemi, sem er í eðlilegum tengslum við slík viðskipti.

25. gr.

Sparisjóði er ekki heimilt að eiga aðrar fasteignir en þær, sem nauðsynlegar eru vegna starfsemi sjóðsins eða líklegrar aukningar á þeirri starfsemi.

Með samþykki sparisjóðsstjórnar og samþykki Tryggingarsjóðs sparisjóða er sparisjóði heimilt að eiga hlutabréf eða eignarhluta í öðrum fyrirtækjum eða stofnunum sem reka sparisjóðsstarfsemi eða aðra starfsemi, sem skyld er sparisjóðsstarfsemi eða er í eðlilegum tengslum við hana. Umfram það, sem hér er heimilað, má sparisjóður ekki bera ábyrgð sem þáttakandi eða meðeigandi í rekstri annarra fyrirtækja eða stofnana, sbr. þó 26. gr.

26. gr.

Sparisjóði er heimilt án takmarkana að yfirtaka eignir til að tryggja fullnustu kröfu. Eignirnar skulu seldar strax og það er talið hagkvæmt að mati sparisjóðs.

27. gr.

Úr innlánsskilríki, þ. e. sparisjóðsbók eða öðru slíku skilríki fyrir innláni, getur sparisjóður greitt hverjum, sem skilríkið hefur undir höndum og veitir þær upplýsingar, sem sparisjóður almennt krefst eða um kann að hafa verið samið, sbr. þó 2. mgr. Sé sérstök ástæða til, getur sparisjóður krafist þess, að handhafi sanni rétt sinn til að taka fé af reikningi.

Eigandi innlánsskilríkis getur mælt svo fyrir, að annar en hann sjálfur megi ekki leggja inn eða taka fé úr því.

Nánari ákvæði um inn- og útborgun innlánsfjár er heimilt að setja í samþykktir, sbr. 6. gr.

28. gr.

Sparisjóðum er óheimilt að nota önnur form innlánsreikninga en þau, sem Seðlabanki Íslands samþykkir.

29. gr.

Heimilt er að setja fé ófullráða manna og opinberra aðila á vöxtu í sparisjóði.

Fé það, sem lagt hefur verið í sparisjóð ásamt vöxtum þess, er undanþegið kyrrsetningu, meðan það stendur þar.

30. gr.

Um fyrning á innlánsfé fer eftir 2. gr. laga nr. 14/1905 um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda.

Glatist innlánsskilríki eða viðtökuskírteini, er sparisjóður hefur gefið út fyrir handveði eða geymslufé, getur sparisjóður stefnt til sín handhafa nefndra skjala með sex mánaða fyrirvara og birt stefnuna þrisvar sinnum í Lögþingablaði. Gefi enginn sig fram, áður en fyrirvarinn er liðinn, falla niður öll réttindi á hendur sparisjóði samkvæmt innlánsskilríkinu eða viðtökuskírteininu. Sparisjóður skal pá að ósk þess, sem fengið hafði hið fyrra innláns-skilríki eða viðtökuskírteini afhent úr sparisjóði, gefa út nýtt innlánsskilríki eða viðtökuskírteini honum til handa eða þeim, sem sannar, að hann leiði rétt sinn löglega frá þessum aðila. Hið nýja skjal skal vera með sömu skilmálum og hið fyrra.

31. gr.

Krefjast skal trygginga, sem sparisjóðsstjórn metur fullnægjandi vegna skuldbindinga, sem stofnað er til gagnvart sparisjóði.

Með samþykki sparisjóðsstjórnar er heimilt að leyfa viðskiptaaðila að stofna til skuldbindinga við sparisjóð án veðs eða ábyrgðar annarra, enda hafi sjóðurinn aflað sér upplýsinga um hlutaðeigandi, sem sýni að sérstakra trygginga sé ekki þörf. Sparisjóði er skyld að fylgjast reglulega með afkomu og efnahag viðskiptaaðila meðan skuldbinding varir, þannig að í tæka tíð megi grípa til ráðstafana, er tryggi hagsmuni sjóðsins, ef þörf krefur.

Pegar um smávægilega fyrirgreiðslu er að ræða miðað við eigið fé sparisjóðs, er heimilt að víkja frá ákvæðum 1. og 2. mgr., enda liggi fyrir að mati sparisjóðs fullnægjandi vitneskja um greiðslugetu viðskiptaaðila.

32. gr.

Með samþykki sparisjóðsstjórnar, sem fært sé í gerðabók stjórnarinnar, er sparisjóði heimilt að ganga í ábyrgð fyrir viðskiptaaðila sína. Sparisjóðsstjórn getur heimilað sparisjóðsstjóra að veita ábyrgðir innan tiltekinna marka. Krefjast skal öruggra trygginga fyrir öllum ábyrgðum sparisjóðs. Heildarfjárhæð ábyrgða, sem í gildi eru á hverjum tíma, má ekki vera hærri en sem svarar 20% af heildarinnlánum sparisjóðs nema að fengnu samþykki bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða.

Með samþykki Tryggingarsjóðs sparisjóða er sparisjóði heimilt að taka á sig ábyrgð að vissu marki á tékkum, sem reikningsaðilar í sparisjóðnum gefa út. Pessar ábyrgðir skulu undanþegnar þeim sérstöku skilyrðum og takmörkunum, er greinir í 1. mgr.

33. gr.

Heildarskuldbindingar eins viðskiptaaðila við sparisjóð mega ekki nema meiru en 50% af bókfærðu eigin fé sjóðsins, þ. m. t. stofnfé og séreignarsjóður stofnfjáreigenda. Sama gildir um heildarskuldbindingar fleiri en eins viðskiptaaðila, sem eru svo fjárhagslega tengdir, að með tilliti til útlánaáhættu verður að skoða skuldbindingar þeirra gagnvart sparisjóði í einu lagi.

Til heildarskuldbindinga skal undantekningarlaust telja allar skuldbindingar viðskiptaaðila við sparisjóð, þ. m. t. ábyrgðir, sem sparisjóður hefur gengið í fyrir viðskiptaaðila. Sé skuldarheimild (yfirdráttarheimild, víxlakvótí, eða önnur slík heimild) önnur en bókfærð skuldbinding, skal á hverjum tíma telja þá upphæð, sem hærri er.

Til heildarskuldbindinga skal einnig telja hlutabréf og eignarhluta sparisjóðs í fyrtækjum og stofnunum, sbr. 25. gr.

Eftir umsókn sparisjóðs getur bankaeftirlitið heimilað, að allt að 50% af tilteknum ábyrgðarskuldbindingum ákveðins viðskiptaaðila séu ekki talin með heildarskuldbindingum skv. 1. mgr.

Með heildarskuldbindingum samkvæmt 1. mgr. skal þó ekki telja:

1. Skuldbindingar ríkissjóðs, ásamt skuldbindingum fyrtækja og stofnana, sem ríkið ber ótakmarkaða ábyrgð á. Einnig skuldbindingar tryggðar með ábyrgð ríkissjóðs.
2. Skuldbindingar tryggðar með handveði í kröfum, sem tilgreindar eru í 1. tölulið.
3. Skuldbindingar tryggðar með handveði í innstæðum í viðskiptabanka eða sparisjóði eða handveði í líftryggingarskírteini innan endurkaupsverðmætis.
4. Skuldbindingar tryggðar með veði í auðseljanlegum fasteignum allt að 60% af opinberu fasteignamati eða öðru öruggu mati, eftir ákvörðun sparisjóðsstjórnar og með samþykki Tryggingarsjóðs sparisjóða.
5. Afurðalán eða framleiðslulán iðnaðar allt að 50% af nettóverði veðsettra afurða eða iðnaðarvara.

34. gr.

Stjórnarmenn sparisjóðs, sparisjóðsstjórar og útibússtjórar sparisjóðs mega ekki vera skuldugir sparisjóði, hvorki sem aðalskuldarar né ábyrgðarmenn annarra. Ákvæði þetta gildir einnig um maka þeirra.

Aðrir starfsmenn sparisjóðs en um getur í 1. mgr. og endurskoðendur mega ekki vera skuldugir hlutaðeigandi sparisjóði nema eftir sérstökum reglum sem sparisjóðsstjórn setur og staðfestar eru á aðalfundi og af Tryggingarsjóði sparisjóða.

Ekki mega stjórnarmenn sparisjóðs, endurskoðendur og starfsmenn koma fram sem umboðsaðilar annarra gagnvart sparisjóði varðandi lánsbeiðnir eða aðrar fyrirgreiðslubeiðnir.

Ákvæði 1. mgr. gilda ekki um skuldbindingar, sem stofnað var til, áður en hlutaðeigandi voru kjönnir eða ráðnir til starfa fyrir sparisjóð, en slíkar skuldbindingar skal greiða upp á hæfilegum tíma

35. gr.

Við hvern sparisjóð skulu vera a. m. k. tveir starfsmenn, gjaldkeri og bókari. Má engin greiðsla til sparisjóðs eða frá honum fara nema a. m. k. tveir starfsmenn séu viðstaddir og færir þeir viðskiptin hvor um sig í bækur sjóðsins. Heimilt er, að stjórnarmenn sparisjóðs hafi þessi störf með höndum að einhverju eða öllu leyti. Bankaeftirlitið getur, í samráði við Tryggingarsjóð sparisjóða, veitt undanþágur frá ákvæðum 1. og 2. ml.

VIII. KAFLI

Lausafjárstaða og eiginfjárstaða.

36. gr.

Sparisjóður skal kappkosta að hafa á hverjum tíma yfir að ráða nægilegu lausu fé til að geta innt af hendi úttektir á innlánsfé og aðrar greiðslur, sem starfsemi sparisjóðs fylgja. Með lausu fé er átt við peninga í sjóði, óbundnar nettóinnstæður í bönkum, ríkisvíla og aðrar sambærilegar eignir.

37. gr.

Bókfært eigið fé sparisjóðs, þ. m. t. stofnfé og séreignarsjóður stofnfjáreigenda, má ekki vera lægra en sem svarar 10% af niðurstöðutölum efnahagsreiknings að frádregnum peningum í sjóði, innstæðu í bönkum og sparisjóðum og þeim kröfum, sem taldar eru í 5. mgr. 33. gr. laga þessara, en að viðbættum 50% af þeim ábyrgðum, sem sparisjóður hefur tekið að sér fyrir viðskiptaaðila sína.

IX. KAFLI

Reikningsskil.

38. gr.

Reikningsár sparisjóða er almanaksárið. Fyrir hvert reikningsár skal gerður ársreikningar.

Ársreikningur skal undirritaður af stjórn og sparisjóðsstjóra.

Um gerð ársreiknings fer eftir lögum og góðri reikningsskilavenju. Ráðherra setur nánari reglur um gerð ársreiknings að fengnum tillögum bankaeftirlitsins.

39. gr.

Tekjuafgangi sparisjóðs skal varið svo sem hér segir:

1. Jafna skal tap fyrri ára.
2. Helmingur tekjuafgangs, sem þá verður eftir, skal lagður í varasjóð.
3. Eftir ráðstöfun skv. 1. og 2. tl. getur aðalfundur ákveðið, að fengnum tillögum sparisjóðsstjórnar, að verja tekjuafgangi eða hluta hans til greiðslu vaxta af stofnfé og séreignarsjóði stofnfjáreigenda. Árvextir mega ekki vera hærri en bestu innlánskjör á hverjum tíma. Ekki er heimilt að flytja framangreinda vaxtagreiðsluheimild milli ára. Aðalfundur ákveður, hve mikill hluti vaxtanna skal greiðast út til stofnfjáreigenda, en sú upphæð má þó ekki vera hærri en svarar til vaxta af almennum sparisjóðsbókum á hverjum tíma, sem reiknaðir séu bæði af stofnfé og séreignarsjóði. Sá hluti vaxtanna, sem ekki greiðist út, skal lagður í séreignarsjóð stofnfjáreigenda.
4. Tekjuafgang, sem ekki er ráðstafað skv. 1.—3. tl., skal leggja í varasjóð.
5. Sparisjóðsstjórn getur ákveðið, að fengnu samþykki ráðherra og þrátta fyrir ákvæði 37. gr., að verja fé úr varasjóði til almenningsheilla. Hagsmunum innstæðueigenda skal þó aldrei stefnt í hættu.

40. gr.

Ljúka skal reikningsskilum og endurskoðun þeirra fyrir lok marsmánaðar. Endurskoður ársreikningur skal lagður fyrir aðalfund til staðfestingar.

Staðfestan ársreikning skal senda bankaeftirlitinu og Tryggingarsjóði sparisjóða ásamt skýrslu endurskoðenda og endurriti af fundargerð aðalfundar.

41. gr.

Ársreikningur sparisjóðs skal liggja frammi á öllum afgreiðslustöðum sjóðsins almenningu til sýnis og sendur hverjum þeim viðskiptaaðila, sem þess óskar.

Ef ástæða þykir til, getur ráðherra ákveðið, að fengnu álti bankaeftirlitsins, að ársreikning sparisjóðs skuli birta í Stjórnartíðindum.

X. KAFLI
Endurskoðun.

42. gr.

Á aðalfundi sparisjóðs skal kjósa two endurskoðendur með hlutbundinni kosningu til eins árs í senn.

Endurskoðendur hafa rétt til að sitja aðal- og aukafundi sparisjóðs og skulu vera viðstaddir, þegar til meðferðar eru málefni, sem krefjast nærveru þeirra.

Skylt er að veita endurskoðendum aðgang að öllum eignum, bókum, fylgiskjöldum og öðrum gögnum sparisjóðs, og jafnframt skulu sparisjóðsstjórn og starfsmenn sparisjóðs veita þeim allar umbeðnar upplýsingar, sem unnt er að láta í té.

43. gr.

Endurskoðandi sparisjóðs má ekki eiga sæti í stjórn sjóðsins og eigi starfa í þágu sjóðsins að öðru en endurskoðun. Ekki má hann heldur vera í þjónustu stjórnenda sparisjóðsins.

44. gr.

Endurskoðendur skulu hafa eftirlit með að skipulag á reikningshaldi og starfsemi sparisjóðs sé í fullnægjandi horfi. Endurskoðun skal framkvæmd í samræmi við góða endurskoðunarvenju á hverjum tíma.

45. gr.

Endurskoðendur sparisjóðs skulu halda endurskoðunarbók um störf sín, er lögð skal fyrir sparisjóðsstjórn. Skal þar koma fram, hvaða endurskoðunarstörf eru unnin og hvenær, og einnig skal þar greint frá niðurstöðum endurskoðunar hverju sinni. Stjórnarmenn skulu staðfesta með undirskrift sinni, að þeir hafi kynnt sér það, sem fram kemur í endurskoðunarbók.

Endurskoðendum er skylt að veita bankaeftirlitinu og Tryggingarsjóði sparisjóða upplýsingar um allt, sem endurskoðunina varðar. Ef endurskoðun leiðir í ljós verulega ágalla á rekstri sparisjóðs, sem veikt geta fjárhagslega stöðu eða viðskiptatraust hans, skulu endurskoðendur gera bankaeftirlitinu og Tryggingarsjóði sparisjóða viðvart.

46. gr.

Eftir að endurskoðun er lokið, skulu endurskoðendur árita ársreikninginn. Ef endurskoðendur eru þeirrar skoðunar, að ekki beri að samþykkja ársreikninginn, skulu þeir taka það fram í áritun sinni.

Ef endurskoðendur hafa sérstakar athugasemdir fram að færa við ársreikninginn eða starfsemin gefur tilefni til, skulu þeir semja endurskoðunarskýrslu, er fylgi ársreikningi, og sé til hennar vísað í áritun hans.

Endurskoðunarskýrslu skal sparisjóðsstjórn fá í hendur hæfilegum tíma áður en reikningsskilin eru lögð fyrir aðalfund til staðfestingar, þannig að stjórnin geti samið svar við athugasemnum endurskoðenda.

47. gr.

Ráðherra skal setja nánari reglur um endurskoðun hjá sparisjóðum að fengnum tillögum bankaeftirlitsins.

XI. KAFLI

Tryggingarsjóður sparisjóða.

48. gr.

Stofna skal nýjan Tryggingarsjóð sparisjóða, og skulu allir sparisjóðir vera aðilar að honum. Jafnframt skal númerandi Tryggingarsjóður sparisjóða lagður niður, svo sem nánar er mælt fyrir í þessum kafla.

Tryggingarsjóður sparisjóða er sjálfseignarstofnun, og er sparisjóði því ekki heimilt að fára framlög sín til hans sem eign í efnahagsreikningi.

49. gr.

Meginhlutverk Tryggingarsjóðs er að tryggja full skil á innlánsfé við endurskipulagningu eða slit sparisjóðs, sbr. XIII. kafla laga þessara. Stjórn Tryggingarsjóðs getur eftir atvikum ákveðið að tryggja skil á öðrum skuldbindingum sparisjóðs.

Jafnframt skal hlutverk Tryggingarsjóðs vera að stuðla almennt að eflingu sparisjóðsstarfsemi í landinu og veita sparisjóðum aðstoð á annan hátt. Stjórn Tryggingarsjóðs er í þessu skyni heimilt:

1. Að veita sparisjóði lán eða yfirtaka vissar eignir sparisjóðs.
2. Að ganga í ábyrgð fyrir sparisjóð.
3. Að bæta, með samþykki aðalfundar Tryggingarsjóðs, sérstakt tap og kostnað, sem sparisjóður verður fyrir.
4. Að veita sparisjóðunum stuðning á hvern þann hátt, sem aðalfundur Tryggingarsjóðs ákveður í samræmi við lög þessi og samþykktir Tryggingarsjóðs.

Stjórn Tryggingarsjóðs getur sett tiltekin skilyrði fyrir aðstoð, sem sparisjóði er veitt samkvæmt heimildarákvæðum þessum.

50. gr.

Hver sparisjóður skal árlega greiða framlag til Tryggingarsjóðs, sem sé ákveðið hlutfall af heildarinnlánsfé sjóðsins um næstu áramót á undan. Fyrstu fimm árin, sem Tryggingarsjóður starfar, skal þetta hlutfall vera minnst 0,5%. Aðalfundur ákveður hlutfallið með samþykki ráðherra, en það skal vera hið sama fyrir alla sparisjóðina. Aðalfundur getur þó ákveðið að undanþiggja sparisjóð greiðslu árgjalda um tiltekinn tíma.

Til þess að Tryggingarsjóður geti þegar við stofnun gegnt meginhlutverki sínu samkvæmt 1. mgr. 49. gr., skal hver sparisjóður ganga í ábyrgð fyrir Tryggingarsjóð með upphæð, er skal nema 0,5% af heildarinnlánsfé sjóðsins á hverjum tíma. Eftir nánari ákvörðun stjórnar Tryggingarsjóðs skulu sparisjóðirnir leggja fram formlegar tryggingar fyrir ábyrgð sinni.

Inneignir sparisjóða í hinum fyrri Tryggingarsjóði sparisjóða, sbr. lög nr. 69/1941, skulu flytjast til hins nýja Tryggingarsjóðs og ávaxtast þar. Verður inneign hvers sparisjóð séreign hans að viðbættum árlegum vöxtum. Fé þessu skal haldið aðgreindu í reikningum Tryggingarsjóðs. Hætti sparisjóður störfum hefur hann rétt til að fáinneign þessa í Tryggingarsjóði greidda, og skal hún þá ganga til greiðslu á kröfum innstæðueigenda hjá sparisjóðnum.

51. gr.

Ávöxtun á fé Tryggingarsjóðs skal við það miðuð, að sjóðurinn verði sem hæfastur til að gegna hlutverki sínu. Nánari reglur um ávöxtun á fé sjóðsins skal setja í samþykktir hans.

52. gr.

Aðalfundur fer með æðsta vald í málefnum Tryggingarsjóðs.

Hver sparisjóður fer á aðalfundi með atkvæðisrétt í samræmi við hlutfall innborgaðs ársframlags hans af heildarársframlögum í sjóðinn síðasta reikningsár fyrir aðalfund. Hver

sparisjóður má þó ekki fara með meira en $\frac{1}{10}$ hluta heildaratkvæðamagns í Tryggingarsjóðnum. Kjörbréf fulltrúa skal undirritað af meirihluta stjórnarmanna í sparisjóði.

Aðalfundur kýs menn í stjórn og varastjórn og staðfestir ársreikning sjóðsins.

Aðalfundur er ekki ákvörðunarbær nema fulltrúar a. m. k. $\frac{1}{3}$ hluta sparisjóðanna séu á fundinum, enda fari þeir með a. m. k. $\frac{1}{3}$ hluta heildaratkvæðamagns í Tryggingarsjóði sparisjóða.

Formaður Sambands íslenskra sparisjóða skal boða til fyrsta fundar Tryggingarsjóðs.

53. gr.

Stjórn Tryggingarsjóðs er skipuð fimm mönnum. Fjórir stjórnarmenn ásamt jafnmögum varamönnum skulu kjörnir hlutbundinni kosningu á aðalfundi til eins árs í senn. Forstöðumaður bankaeftirlitsins eða varamaður hans á fast sæti í stjórn Tryggingarsjóðs. Stjórn Tryggingarsjóðs kýs sér formann og skiptir með sér verkum.

54. gr.

Stjórn Tryggingarsjóðs hefur heimild til að rannsaka eða láta rannsaka rekstur og efnahag sparisjóðs, þ. m. t. framkvæmd endurskoðunar. Getur stjórnin í þessu sambandi krafist nauðsynlegra upplýsinga frá sparisjóði.

Stjórn og starfsmenn Tryggingarsjóðs eru bundnir þagnarskyldu um allt það, sem varðar hagi sparisjóðanna og viðskiptamanna þeirra, og þeir fá vitneskju um í starfi sínu. Þagnarskyldan helst þó látið sé af starfi.

55. gr.

Stjórn Tryggingarsjóðs skal ráða löggiltan endurskoðanda til að annast árlega endurskoðun hjá sjóðnum.

56. gr.

Aðalfundur setur Tryggingarsjóði samþykktir, sem háðar skulu staðfestingu ráðherra að fenginni umsögn bankaeftirlitsins.

XII. KAFLI

Eftirlit.

57. gr.

Bankaeftirlitð annast um eftirlit með starfsemi sparisjóða, sbr. lög nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands. Auk hinna almennu verkefna bankaeftirlitsins hefur það með höndum þau sérstóku verkefni, sem tilgreind eru í lögum þessum.

XIII. KAFLI

Slit sparisjóðs.

58. gr.

Hafi stjórnarmenn sparisjóðs, sparisjóðsstjóri eða endurskoðendur ástæðu til að ætla, að sparisjóður fullnægi ekki ákvæðum 37. gr. laga þessara, skulu þeir þegar gera bankaeftirlitinu viðvart. Fáist við athugun bankaeftirlitsins staðfesting á því, að eiginfjárstaða sparisjóðs sé ekki í tilskildu horfi, skal sparisjóðsstjórn boða til aukafundar, sbr. 16. gr., eins fljótt og við verður komið og gera þar grein fyrir fjárhagsstöðu sjóðsins.

Ráðherra getur, að fengnum tillögum bankaeftirlitsins og að höfðu samráði við Tryggingarsjóð sparisjóða, veitt sparisjóði allt að sex mánaða frest til að koma eiginfjárstöðu í tilskilið horf. Pennan frest má framlengja um allt að sex mánuði til viðbótar, þegar ríkar ástæður eru fyrir hendi, og það getur orðið án aukinnar áhættu fyrir þá, sem kröfur eiga á sparisjóðinn. Sé eiginfjárstöðu ekki komið í tilskilið horf innan þess lokafrests, sem hefur

verið veittur, skal sparisjóður stöðva greiðslur sínar og skiptameðferð hefjast í samræmi við ákvæði 61. gr.

59. gr.

Ráðherra getur stöðvað starfsemi sparisjóðs um stundarsakir, ef hann telur, að stjórn sjóðsins eða aðrir þeir, sem fyrir rekstri hans standa, ræki ekki störf sín í samræmi við ákvæði laga þessara eða samþykkta sjóðsins eða reksturinn sé með öðrum hætti ekki í samræmi við lög eða samþykktir. Ráðherra skal þá tafarlaust fela bankaeftirlitinu og Tryggingarsjóði sparisjóða að framkvæma ítarlega rannsókn á þeim þáttum starfseminnar, sem hann telur ábótavant. Að fengnum tillögum framangreindra aðila getur ráðherra afturkallað staðfestingu á samþykktum sparisjóðs, enda hafi málum ekki verið komið í rétt horf fyrir lok frests, sem veittur skal í því skyni. Nú er staðfesting á samþykktum sparisjóðs afturkölluð, og skal sjóðurinn þá tekinn til skiptameðferðar í samræmi við ákvæði 61. gr.

60. gr.

Aðalfundur eða aukafundur hefur ákvörðunarvald um slit sparisjóðs í öðrum tilvikum en þeim, sem greinir í 58. og 59. gr. Slík ákvörðun er háð samþykki ráðherra að fenginni umsögn bankaeftirlitsins, Tryggingarsjóðs sparisjóða, og hlutaðeigandi sýslunefnda eða bærjastjórna, hvort sem um er að raða full slit á starfsemi sparisjóðs eða yfirtöku af hálfu annarrar innlásstofnunar. Við full slit á starfsemi sparisjóðs skal skiptameðferð vera í samræmi við ákvæði 61. gr., en fjárhagslegt uppgjör við yfirtöku skal háð samþykki ráðherra að fenginni umsögn bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða.

61. gr.

Skiptameðferð á búi sparisjóðs skal framkvæmd af þremur skilanefndarmönnum, sem ráðherra skipar. Ráðherra setur nánari reglur um störf skilanefndarmanna. Skilanefnd skal birta áskorun til skuldheimtumanna sparisjóðs um að lýsa kröfum sínum með sama hætti og sömu verkun og segir í gjaldþrotalögum.

Pegar skuldir sparisjóðs hafa verið greiddar, skal greiða stofnfjáreigendum eignarhlut þeirra, þ. e. stofnfé og séreignarsjóð, af eftirstöðvum eigna sjóðsins. Þeim eignum, sem þá kunna að vera eftir, skal ráðstafað í samræmi við ákvæði samþykkta sparisjóðsins. Þó er ekki heimilt að ráðstafa eftirstöðvum eigna til sparisjóðsaðila, sbr. 4. mgr. 1. gr.

62. gr.

Bú sparisjóðs verður ekki tekið til gjaldþrotaskipta samkvæmt gjaldþrotalögum.

XIV. KAFLI
Sameining sparisjóða.

63. gr.

Ráðherra er rétt að heimila sameiningu tveggja sparisjóða eða fleiri, ef tillaga þess efnis hefur hlotið samþykki á aðalfundum hlutaðeigandi sparisjóða. Áður en ráðherra heimilar sameiningu skal hann leita umsagnar bankaeftirlitsins, Tryggingarsjóðs sparisjóða og hlutaðeigandi sýslunefnda eða bærjastjórna.

Við sameiningu sparisjóða skal skipa sérstaka sameiningarnefnd. Hver sparisjóður kýs á aðal- eða aukafundi two fulltrúa í nefndina, en bankaeftirlitið og Tryggingarsjóður sparisjóða skipa sinn fulltrúann hvort. Nefndin gerir tillögu til aðal- eða aukafunda sparisjóðanna um fjárhagslegt uppgjör við sameiningu og rekstrartilhögun að henni lokinni. Ráðherra skal samþykkja tillöguna áður en hún er lögð fyrir fund. Pegar aðal- eða aukafundir í sjóðunum hafa samþykkt tillöguna með $\frac{2}{3}$ hlutum heildaratkvædamagns telst sameiningin hafa hlotið endanlegt samþykki.

Ákvæðum þessarar greinar skal beita eftir því sem við á um sameiningu sparisjóðs við annars konar innlásstofnun.

XV. KAFLI

Refsiákvæði.

64. gr.

Um mál vegna brota á lögum þessum fer að hætti opinberra mála.

65. gr.

Fyrir brot á lögum þessum skal refsá með sektum eða varðhaldi, liggi ekki þyngri refsing við broti samkvæmt öðrum lögum.

XVI. KAFLI

Ýmis ákvæði og gildistaka.

66. gr.

Sparisjóðir eru undanþegnir öllum opinberum gjöldum og sköttum til ríkissjóðs, sveitarsjóða og annarra opinberra stofnana, nema sérstaklega sé um skattskylduna mælt í lögum. Stofnfé sparisjóðsaðila og inneign í séreignarsjóði skal og vera skattfrjáls, svo og sá hluti tekjuafgangs, sem lagður er í séreignarsjóð.

Bækur sparisjóðs, ávisanir og hvers konar skuldbindingar, sem gefnar eru út af sparisjóði og í nafni hans, svo og skuldbindingar, sem veita sparisjóðnum handveðsrétt, arðmiðar af skuldabréfum sparisjóðs og framsöl þeirra, skulu undanþegin stimpilgjaldi.

67. gr.

Stjórnarmenn, sparisjóðsstjórar, endurskoðendur og allir starfsmenn sparisjóðs eru bundnir þagnarskyldu um allt það, er varðar hagi viðskiptamanna sparisjóðs og um önnur atriði, sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu, og leynt skulu fara samkvæmt lögum, fyrirmælum yfirboðara eða eðli málssins. Pagnarskyldan helst þótt látið sé af störfum.

68. gr.

Sparisjóðir, stofnaðir fyrir gildistöku laga þessara, sbr. 2. gr. laga nr. 69/1941, skulu samræma samþykktir sínar ákvæðum laganna innan tveggja ára frá gildistöku þeirra.

Ákvæði 4. gr. um fjölda stofnenda, ákvæði 5. gr. um lágmarksfjárhæð og greiðslu stofnfjár og ákvæði 19. gr. um skyldu allra sparisjóðsaðila til þess að eiga jafnan hlut taka ekki til sparisjóða, sem nefndir eru í 1. mgr. Sparisjóðum, sem við gildistöku laga þessara eru starfræktir án innborgaðs stofnfjár, er heimilt að starfa áfram, enda komi ábyrgðir í staðinn fyrir innborgað stofnfé.

69. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1983. Frá sama tíma falla úr gildi lög nr. 69/1941 um sparisjóði, lög nr. 22/1944 og lög nr. 100/1980 um breyting á þeim lögum.

Ákvæði til bráðabirgða.

Innan tveggja ára frá gildistöku laga þessara er aðalfundi sparisjóðs heimilt að endurmeta stofnfé sjóðsins. Við endurmat þetta skal hafa hliðsjón af eftirgreindum atriðum:

1. Verðlagsbreytingum frá 1. janúar 1940 eða stofndegi sparisjóðs, ef hann er síðar.
2. Eiginfjárstöðu sparisjóðs.

Endurmat þetta er háð samþykki Tryggingarsjóðs sparisjóða. Hámark stofnfjárluta, eftir að endurmat hefur farið fram, má þó eigi vera hærra en kr. 2 500,00.

Sparisjóði er heimilt að greiða hið aukna stofnfé samkvæmt endurmatinu, af rekstrarhagnaði sínum inn á stofnfjárreikninga sparisjóðsaðila. Greiðslur þessar má sparisjóður inna

af hendi á allt að 5 árum. Ráðstöfun rekstrarhagnaðar með þessum hætti getur farið fram eftir að tekjuafgangi hefur verið ráðstafað samkvæmt 1. og 2. tl. 1. mgr. 39. gr.

Allir stofnfjár- og ábyrgðarhlutir í hverjum sparisjóði skulu vera jafnháir.

Peir, sem gerst hafa stofnfjáraðilar eða öðlast hafa rétt til stofnfjárlutara, síðar en 20 árum fyrir gildistöku laga þessara, skulu þó sjálfir greiða viðbótarstofnfé samkvæmt endurmatinu, þannig að þeir greiði $\frac{1}{20}$ hluta stofnfjáraukans fyrir hvert ár, sem vantar upp á 20 ára aðild hvers um sig að sparisjóðnum. Sparisjóðsaðilar, sem greiða eiga viðbótarstofnfé samkvæmt þessari málsgrein, skulu greiða það í reiðufé innan 12 mánaða frá ákvörðun aðalfundar um endurmatið.

Ef stofnfjáreigandi hlítir ekki skilyrðum síðstu málsgreinar, þrátt fyrir ítrekuð tilmæli sparisjóðsstjórnar, fær hann endurgreitt upprunalegt stofnfé sitt, án verðbóta, og fellur út sem sparisjóðsaðili, enda jafnframt leystur frá ábyrgðarhlut sínum.

A t h u g a s e m d í r v i ð l a g a f r u m v a r p þ e t t a .

Frumvarp þetta er að stofni til hið sama og frumvarp til laga um sparisjóði, sem lagt var fyrir Alþingi í apríl árið 1978, en dagaði uppi án þess að koma til umræðu.

Vinna við samningu þessa frumvarps hófst árið 1972, en í maímaðuði það ár skipaði þáverandi viðskiptaráðherra bankamálanefnd til þess að endurskoða allt bankakerfið í samræmi við stefnuyfirlýsingu þáverandi ríkisstjórnar. Nefnd þessi tók m. a. saman frumdrög að nýrrí löggjöf um sparisjóði, en ekki kom til þess, að frumvarp væri lagt fyrir Alþingi.

Í aprímaðuði 1975 skipaði þáverandi viðskiptaráðherra aðra nefnd, og var henni sérstaklega falið að semja frumvarp til nýrra laga um sparisjóði. Var Pórhallur Ásgeirsson, ráðuneytisstjóri, skipaður formaður nefndarinnar, en aðrir nefndarmenn voru Sveinn Jónsson, aðstoðarbanksastjóri, og Friðjón Sveinbjörnsson, sparisjóðsstjóri. Ritari nefndarinnar var Gylfi Knudsen, deildarstjóri. Við samningu frumvarpsins hafði nefndin nokkra hliðsjón af frumdrögum bankamálanefndar. Einnig var löggjöf um sparisjóði á Norðurlöndum athuguð, einkum dönsku lögin um banka og sparisjóði frá 1974, og sumt í þeim lögum haft til hliðsjónar. Þó var einungis að mjög litlu leyti stuðst við erlendar fyrimyndir, heldur leitast við að finna lausnir og leiðir, sem væru í sem bestu samræmi við íslenska staðhætti og íslenskt efnahags- og fjármálalíf. Nefndin kappkostaði að hafa samráð við Samband ísl. sparisjóða, og var tillit tekið til margvíslegra ábendinga og athugasemda frá sambandinu. Jafnframt tók nefndin við ýmsum ábendingum frá einstökum sparisjóðsstjórum. Nefndin skilaði af sér frumvarpi til nýrra laga um sparisjóði, og var það lagt fyrir Alþingi 1978, eins og áður er vikið að. Í athugasemdum við frumvarpið kom fram, að þrátt fyrir að samráð hefði verið haft við alla helstu hagsmunaaðilana við samningu þess og reynt að samræma sjónarmið eftir fremsta megni, væri ljóst, að skiptar skoðanir væru um sumt í frumvarpinu, og ekki í öllum greinum farin sú leið sem nefndarmenn, hver um sig, hefðu helst kosið.

Um mitt árið 1981 ákvað viðskiptaráðherra, að hafin skyldi endurskoðun á frumvarpinu, en í ljós hafði komið að sparisjóðasambandið taldi enn vera á því nokkra hnökra. Var stjórn sambandsins beðin um að koma breytingatillögum sínum á framfæri við viðskiptaráðuneytið.

Að fengnum tillögnum, sem reyndust mun umfangsmeiri en búist hafði verið við, fóli ráðherra þremur mönnum, Birni Líndal, deildarstjóra, Gylfa Knudsen, lögfræðingi, og Sveinbirni Haflidasoni, lögfræðingi, að yfirfara tillögurnar og athuga, að hve miklu leyti fært þætti að taka þær upp í frumvarpið. Niðurstaða þess starfs er það frumvarp, sem hér liggur fyrir. Hefur í ýmsum atriðum verið fallist á tillögur sparisjóðasambandsins eða komið til móts við þær. Jafnframt hafa nokkrar aðrar breytingar verið gerðar á frumvarpinu frá því

það var lagt fyrir Alþingi 1978. Engu að síður er hér í meginatriðum um sama frumvarpið að ræða.

Sparisjóðir eiga sér alllanga sögu hér á landi. Venja er að telja, að fyrst hafi verið stofnaður sparisjóður hér á landi á Seyðisfjörði árið 1868. Hann hét sparisjóður Múlasýslna og starfaði fram yfir 1870, en hætti þá starfsemi. Fræðimenn hafa þó nýlega fært rök að því, að saga sparisjóða sé enn eldri. Heimildir eru fyrir Sparnaðarsjóði búlausra í Skútustaðahreppi, er hóf starfsemi sína árið 1858, en var lagður niður árið 1864. Hér var tilraun á ferðinni, sem tæpast hefur haft áhrif sem peningastofnun né orðið fyrirmynnd annarra. Næsti sparisjóður, sem stofnaður var, var Sparisjóður Reykjavíkur. Hann var stofnaður árið 1872. Ekki varð hann langlífur, fremur en hinir fyrri sjóðir. Hann sameinaðist Landsbanka Íslands árið 1887. Sparisjóður Siglufjarðar var stofnaður árið 1873. Hann starfar enn og er elstur starfandi sparisjóða í landinu.

Sparisjóðir voru síðan stofnaðir hver af öðrum í flestum sýslum og kaupstöðum landsins. Samtals hafa verið stofnaðir 93 sparisjóðir á Íslandi. Í árslok 1981 voru starfandi sparisjóðir 42 að tölu. Margir sparisjóðir hafa þannig hætt starfsemi sinni. Flestir þeirra sparisjóða, sem hætt hafa starfsemi, hafa verið yfirteknir af útibúum viðskiptabankanna. Sumir hafa verið gerðir upp og lagðir niður án þess að banki eða annar sparisjóður hafi haldið áfram starfsemi þeirra. Einn sparisjóður hefur orðið gjaldþrota, fáeinir yfirteknir af öðrum sparisjóðum, og þremur hefur verið breytt í banka (þ. e. Verslunarsparisjóði, Samvinnusparisjóði og Sparisjóði alþýðu).

Yngsti sparisjóðurinn er Sparisjóður Súðavíkur, sem stofnaður var árið 1972.

Sparisjóðum hefur heldur farið tækkandi undanfarin ár, einkum við stofnun nýrra útibúa viðskiptabankanna, sem hafa yfirtekið starfsemi sparisjóðanna. Af 13 sparisjóðum, sem stofnaðir hafa verið eftir árið 1950, starfa 7 enn sem sparisjóðir.

Eftirfarandi tafla sýnir fjölda sparisjóða með nokkurra ára millibili frá 1870 til 1981.

Ár:	Fjöldi	Ár:	Fjöldi:
1870	1	1950	57
1880	5	1955	60
1890	13	1960	63
1900	24	1965	57
1910	30	1970	53
1920	49	1975	44
1930	50	1977	43
1940	56	1981	42

Skipting sparisjóða eftir kjördænum í árslok 1981 var svo sem hér segir:

Reykjavík	3
Reykjanes	3
Vesturland	3
Vestfirðir	13
Norðurl. vestra	4
Norðurl. eystra	14
Austurland	1
Suðurland	1

Samtals: 42

Athyglisvert er, að af þessum 42 sparisjóðum eru 27 á Vestfjörðum og Norðurlandi eystra, og eru flestir þeirra smáir.

Hlutdeild sparisjóðanna í varðveislu sparifjár landsmanna hefur verið breytileg. Helsta ástæðan til þess er fjölgun viðskiptabanka og útibúa þeirra samfara fækkun sparisjóða.

Eftirfarandi tafla sýnir hlutdeild sparisjóðanna sem hundraðshluta af heildarinnstæðu í bönkum og sparisjóðum á mismunandi tímum. (Innstæður í innlánsdeildum samvinnufélaga eða Söfnunarsjóði Íslands eru ekki teknaðar með):

Ár	Heildarinnst. í sparisjóðum	Í þús. kr.		Innst. alls	Hlutdeild sparisj. í %
		Heildarinnst. í viðskiptabönkum			
1872	0,14	—		0,14	100,0%
1890	1,6	5,6	7,2	7,2	22,1%
1900	6	12	18	18	32,9%
1910	12	51	63	63	19,0%
1920	79	301	380	380	20,8%
1930	90	530	620	620	14,5%
1940	199	1 301	1 500	1 500	13,2%
1950	1 278	7 235	8 513	8 513	15,0%
1960	6 238	23 886	30 124	30 124	20,7%
1965	12 335	68 187	80 522	80 522	15,3%
1970	27 583	134 057	161 640	161 640	17,1%
1975	81 123	425 779	506 902	506 902	16,0%
1980	606 896	3 188 597	3 795 493	3 795 493	16,0%
1981	1 054 846	5 436 453	6 491 299	6 491 299	16,3%

Á hlutfallstölunum sést, að hlutdeild sparisjóðanna í heildarinnlánum fer yfirleitt nokkuð minnkandi. Þó er athyglisvert, hve sparisjóðir halda hlut sínum, þrátt fyrir fjölgun banka.

Pegar fyrstu sparisjóðirnir taka til starfa, höfðu engin almenn lög verið sett um starfsemi þeirra, en líklega hafa þeir allir sett sér samþykktir til að starfa eftir. Nákvæmar samþykktir eru t. d. til um Sparnaðarsjóð búlausra í Skútustaðahreppi, sem samþykktar voru á fundi stofnenda sjóðsins 13. júní 1859.

Þann 5. janúar 1874 var gefin út tilskipun „um hlunnindi nokkur fyrir sparisjóði á Íslandi“ — „Forordning om nogle Begunstigelser for Sparekasser i Island“. Tilskipun þessi hafði m. a. að geyma ákvæði um hvernig með skyldi fara, ef viðskiptabók við sparisjóð glataðist.

Árið 1915 voru fyrstu lögum um sparisjóði sett, lög nr. 44/1915, og þóttu þau um margt ítarleg og skýr á þeim tíma og fullnægjandi miðað við sparisjóðsstarfsemi þá.

Að árunum 1937—1940 starfaði milliþinganeftnd að endurskoðun bankamála. Nefndin samdi m. a. tillögur að frumvarpi að nýjum lögum um sparisjóði. Aðalefni frumvarpsins voru sparisjóðalögum frá 1915, en nokkru var þó breytt og allmiklu aukið við. Þetta frumvarp varð að lögum nr. 69/1941 um sparisjóði, og eru þau enn í gildi. Með stoð í lögum þessum var gefin út reglugerð um sparisjóði 15. febrúar 1942. Eftir lögum þessum og reglugerð svo og staðfestum samþykktum starfa sparisjóðirnir nú.

Gildandi lög um sparisjóði eru nú að mörgu leyti úrelt. Með frumvarpi þessu er að því stefnt að bæta hér úr. Má segja, að tilgangur frumvarpsins sé tvíbættur. Annars vegar er ætlunin að treysta almennt stöðu sparisjóða meðal innlánsstofnana, og hins vegar að auka aðhald og öryggi í rekstri þeirra í samræmi við kröfur tímans. Sé grannt skoðað fléttast þetta tvennt saman.

Frumvarpið telur 69 greinar og skiptist í 16 kafla. Veigamestu breytingarnar frá gildandi lögum eru þær, sem hér segir:

Í II. kafla eru þeir aðilar tæmandi taldir, sem geta verið stofnendur sparisjóða, og er þar um nokkra rýmkun að ræða frá gildandi lögum. Jafnframt er kveðið á um lágmarksfjárhæð stofnfjár. Samkvæmt frumvarpinu er heimilt að stofna sparisjóði með innborguðu stofnfé. Stofnun sparisjóða með ábyrgðum (ábyrgðarmannasjóðir) er ekki leyfð samkvæmt frum-

varpinu. Ekki er þó sú skylda lögð á starfandi sparisjóði að taka upp stofnfé í stað ábyrgða við gildistöku laganna.

Í III. kafla eru settar reglur um stofnfjárluti og stofnfjárbréf og leyfð viðskipti með þau með ströngum takmörkunum.

Í IV. kafla er fjallað um aukningu stofnfjár og er þar m. a. gert ráð fyrir því, að aðalfundir í starfandi sjóðum, sem byggðir eru upp sem ábyrgðarmannasjóðir, geti ákveðið að í stað ábyrgða komi innborgað stofnfé, og eru settar reglur um slíkar ákvarðanir, þ. á m. um þann atkvæðameirihluta, sem nauðsynlegur er, til þess að ákvörðun öðlist gildi.

Mikilvægt nýmæli er að finna í V. kafla, þar sem gert er ráð fyrir svokölluðum sér-eignarsjóði stofnfjáreigenda, sem myndaður verður aðallega með hluta þeirra vaxta, sem aðalfundur ákveður að greiða stofnfjáreigendum af árlegum tekjuafgangi. Hugmyndin með séreignarsjóðum þessum er sú að gera stofnfjáreign í sparisjóði eftirsóknarverðari með því að heimila ávöxtun hennar. Ávöxtun þessari verður þó óhjákvæmilega að setja talsverðar skorður, bæði m. t. t. fjárhagsetu viðkomandi sparisjóðs og einnig vegna hins sérstaka eðlis sparisjóðanna, sem ekki er unnt að jafna við venjuleg atvinnufyrirtæki, sem rekin eru í hreinu ágóðaskyni.

Um stjórn sparisjóða eru sett ítarleg ákvæði í VI. kafla, en gildandi lög eru fáorð um þetta efni. Peirri stjórnunarlegu skipan, sem nú gildir, er í öllum meginatriðum haldið í frumvarpinu.

Í VII. kafla, sem fjallar um starfsemi sparisjóða, eru margvísleg nýmæli.

Sérstök ákvæði eru um lausafjár- og eiginfjárstöðu í VIII. kafla.

Í IX. kafla er fjallað um reikningsskil, og eru þar ýmis nýmæli, einkum í 39. gr., um ráðstöfun tekjuafgangs. Er þar m. a. lagt til að heimilt verði að verja tekjuafgangi að vissu marki til greiðslu á vöxtum af stofnfé og séreignarsjóði stofnfjáreigenda.

Um endurskoðun eru sett ítarleg ákvæði í X. kafla, en ákvæði gildandi laga um það efni eru ófullnægjandi.

Í XI. kafla er lagt til, að stofnaður verði nýr Tryggingarsjóður sparisjóða, er taki við af hinum fyrri og verði sparisjóðunum og innstæðueigendum í þeim styrkari bakhjalr en núverandi sjóður, sem ekki hefur dafnað sem skyldi.

Samkvæmt XII. kafla verður eftirlit með starfsemi sparisjóða áfram á hendi bankaeftirlits Seðlabanka Íslands.

Lagt er til í XIII. kafla, að lögfest verði ný ákvæði um slit sparisjóða, sem fela í sér mikilvægar breytingar frá gildandi lögum.

Sérákvæði um sameiningu sparisjóða eru í XIV. kafla, sem eiga að koma í veg fyrir óyfirvegaðar ákvarðanir í þeim efnum.

Í XV. og XVI. kafla er fjallað um refsingar vegna brota á ákvæðum frumvarpsins, gildistöku, undanþágu frá almennri skattskyldu o. fl.

Með ákvæðum til bráðabirgða er veitt heimild til þess að endurmeta stofnfé í sparisjóðum eftir ákveðnum reglum innan tveggja ára frá gildistöku frumvarps þessa, ef að lögum verður.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

I. kafli

Um 1. gr.

Að efni til svarar þessi grein til 1. mgr. 1. gr. gildandi laga, en hér er þó ítarlegar slilgreint en í gildandi lögum, hvað sé átt við með orðinu sparisjóður.

Um markmið sparisjóða er fjallað í 1. mgr., en nánari ákvæði um starfsemi þeirra eru í VII. kafla.

Samkvæmt ákvæðum gildandi laga svipar sparisjóðum mjög til sjálfsignarstofnana eins og þær eru almennt skilgreindar. Helstu einkenni sjálfsignarstofnana eru þau, að eignir

slíkra stofnana eru ekki háðar eignarráðum einstaklinga eða lögaðila, og eiga þeir ekki rétt til ágóða af rekstri stofnananna, heldur er starfsemin öll rekin í þágu ákveðins markmiðs, yfirleitt í þágu mannúðarmála eða í öðrum hliðstædum tilgangi. Skipulag sparisjóða samkvæmt gildandi lögum uppfyllir að flestu leyti þessi skilyrði. Þó eru þar frávik, einkum það, að samkvæmt 4. gr. laganna er heimilt að greiða stofnendum sparisjóða eða ábyrgðarmönnum eða þeim, sem lagt hafa fram fé til starfrækslu sparisjóðs, hvort heldur er stofnfé eða greitt ábyrgðarfé, arð eða vexti allt að 1% umfram innlánsvexti sjóðsins.

Í þessu frumvarpi eru sett rýmri ákvæði um eignaraðild að sparisjóði en eru í gildandi lögum. Peir, sem leggja fram stofnfé, verða samkvæmt ákvæðum frumvarpsins eigendur að því fé. Er það sama regla og gilt hefur. Stofnfjáreigendum verður hins vegar heimilt að ráðstafa því verðmæti, sem felst í þessari eign innan vissra marka. Ráðstöfunarréttur stofnfjáreigenda yfir hlut sínum er þó háður verulegum takmörkunum. Við slit sparisjóðs fá stofnfjáreigendur hlut sinn greiddan, en þeim eignum, sem þá verða eftir, skal ráðstafað í samræmi við ákvæði samþykkta sparisjóðsins, þó má ekki ráðstafa þeim til sparisjóðsaðila, sbr. 61. gr. Pessi ákvæði um ráðstöfun eigna við slit minna einkum á skyldleika sparisjóða við sjálfseignarstofnanir.

Tekið er fram, að sparisjóðsaðilar hafa ekki rétt til ágóða af rekstrarafgangi sparisjóðs umfram það, sem mælt er fyrir um í frumvarpinu. Til þess að gera stofnfjáreign í sparisjóði eftirsóknarverðari er í frumvarpinu lagt til að innan vissra takmarkana verði heimilt að verja hluta tekjuafgangs til greiðslu vaxta af stofnfé og séreignarsjóði stofnfjáreigenda. Er um þetta fjallað í 39. gr. frumvarpsins.

Sparisjódir teljast því hvorki til sjálfseignarstofnana né venjulegra atvinnufyrirtækja, sem rekin eru í ágóðaskyni fyrir eigendur þeirra. Þeim er í þessu frumvarpi valið það form, sem telst henta þeim best m. t. t. þeirrar sérstökum starfsemi, sem þeir reka, og með hliðsjón af sögulegum og félagslegum forsendum.

Þær breytingar, sem þessi grein gerir ráð fyrir frá gildandi lögum, að því er varðar eignarrétt að stofnfjárlut og aukna möguleika stofnfjáreigenda til ávöxtunar fjármuna sinna, eru lagðar til í þeim tilgangi einum að styrkja stöðu sparisjóðanna meðal innlánsstofnana almennt með því að gera stofnfjáreign í þeim eftirsóknarverðari.

Um 2. gr.

Þessi grein er að efni til hliðstæð 2. mgr. 1. gr. gildandi laga.

Í gildandi lögum er ekki sérstaklega tekið fram, að sparisjóðum sé óheimilt að reka annars konar starfsemi en sparisjóðssstarfsemi. Hér er það hins vegar gert. Jafnframt er tekið fram, að sparisjóðum einum sé heimilt að reka sparisjóðssstarfsemi. Nánari ákvæði um starfsemi sparisjóða eru í VII. kafla frumvarpsins.

II. KAFLI

Um 3. gr.

Í 2. gr. gildandi laga er stofnun sparisjóðs háð leyfi viðskiptaráðherra, sem fer með málefni banka og sparisjóða. Lagt er til, að sú skipan haldist. Ítarlegri reglur eru settar hér um meðferð umsókna um stofnun sparisjóða en gildandi lög hafa að geyma. Mikilvægt er, að ekki sé rasað um ráð fram og allar tiltækar upplýsingar um fyrirhugaða sparisjóðsstofnun liggi fyrir. Að því miða ákvæði greinarinnar.

Í gildandi lögum er sparisjóðseftirlitið umsagnaraðili um stofnun sparisjóðs. Samkvæmt lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands hefur Seðlabankinn með höndum eftirlit með starfsemi innlánsstofnana. Jafnframt er í lögunum kveðið svo á, að gagnvart sparisjóðum taki bankaeftirlit Seðlabankans við þeim störfum, sem sparisjóðseftirlitinu eru falin samkvæmt lögum nr. 69/1941 um sparisjóði.

Í 2. mgr. er lagt til, að auk Seðlabankans skuli sýslunefndir eða bæjarstjórnir á því svæði, þar sem sparisjóður mun einkum starfa, vera umsagnaraðilar, svo og Tryggingarsjóður sparisjóða. Petta er nýmæli. Pykir rétt að veita sýslunefndum og bæjarstjórnnum umsagnarrétt m. a. með hliðsjón af þátttöku þeirra í stjórn sparisjóða og því, að ætla má að sparisjóðir verði eftir sem áður staðbundnar stofnanir fyrst og fremst.

Með ákvæðum 3. mgr. er einungis verið að koma í veg fyrir, að menn geti haldið útgefnum leyfum von úr viti án þess að nota þau, og þannig orðið í vegi annarra, sem kynnu að vilja hefja starfrækslu sparisjóðs á sama svæði.

Um 4. gr.

Samkvæmt 2. gr. gildandi laga geta eftirtaldir aðilar verið stofnendur sparisjóðs:

- a) Félag einstakra manna.
- b) Bæjarfélag.
- c) Sýslufélag.
- d) Hreppsþélag (að fengnu leyfi sýslunefndar).

Í þessari grein er gert ráð fyrir allverulegum breytingum varðandi þá aðila, sem geta verið stofnendur sparisjóðs, og eru þeir tæmandi taldir í 1. mgr.

Í 2. mgr. er lagt til sem meginregla, að stofnendur skuli eigi vera færri en 30 talsins. Ekki þykir þó ástaða til að láta þessa reglu ná til sýslufélaga, sveitarfélaga og samvinnufélaga með starfandi innlánsdeild við gildistöku laganna. Er lagt til, að þeim sé heimilað að stofna sparisjóð einum sér eða í samvinnu við einn eða fleiri þeirra aðila, sem taldir eru upp í 1. mgr. Sýslu- og sveitarfélög hafa lögum skv. sérstök afskipti af sparisjóðum, stjórn þeirra og stofnun, og haldast þessi tengsl óbreytt í frumvarpinu. Þá er talið æskilegt, að innlánsdeildum samvinnufélaga sé breytt í sparisjóði.

Nýmæli er í 2. mgr. um atkvæðisrétt á stofnfundi, er mælir fyrir um, að allir hafi þar jafnan atkvæðisrétt án tillits til stofnfjárframlags.

Sérstakt skilyrði er sett í 4. mgr., sem gildir um alla stofnendur og sparisjóðsaðila í sparisjóði. Er þess krafist, að stofnendur og sparisjóðsaðilar séu búsettir eða reki atvinnu eða aðra starfsemi á því svæði, sem starfsemi sparisjóðs er bundin við, ef starfsemi sjóðsins er bundin við ákveðið svæði. Petta skilyrði er sett sökum þess, að sparisjóðir skulu almennt vera staðbundnar stofnanir, settar á fót til að þjóna ákveðnu byggðarlagi og íbúum þess, sbr. 2. mgr. 3. gr. Er því talið rétt, að aðild að sparisjóði verði bundin við sama svæði.

Um 5. gr.

Ekki er gert ráð fyrir því að unnt verði að stofna sparisjóði með ábyrgðarfyrirkomulagi skv. frumvarpi þessu, ef að lögum verður. Sparisjóðir verða eingöngu stofnaðir með innborguðu stofnfé. Í 1. mgr. segir, að lágmarksfjárhæð stofnfjár skuli vera kr. 500 000, en gert ráð fyrir, að ráðherra sé veitt heimild til að breyta þessari fjárhæð til samræmis við breytingar á verðlagi.

Í 2. mgr. er ráðherra veitt heimild til að víkja frá ákvæðum 1. mgr. um lágmarksstofnfé, hvort sem er til hækkunar eða lækkunar. Áður en ákvörðun er tekin, er ráðherra skyld að leita umsagnar bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða. Skv. mgr. er heimild ráðherra bundin því skilyrði, að sérstaklega standi á. Hér býr sú hugsun að baki, að hæpið sé að beita alltaf sömu reglum um lágmarksfjárhæð stofnfjár vegna mismunandi aðstæðna og staðháttu hér á landi. Í fámennum byggðarlögum, þar sem fjármagn er takmarkað, kann t. d. að koma til álita að víkja frá hinu almenna ákvæði um lágmarksfjárhæð stofnfjár og leyfa stofnun sparisjóða með lægra stofnfé en þar er ákveðið.

Í 4. mgr. og 5. mgr. eru reglur um greiðslu stofnfjárlins. Skal minnst helmingur stofnfjár vera greiddur, er starfsemi hefst, og eftirstöðvar skulu greiddar í síðasta lagi innan eins árs, eftir að starfsemi sparisjóðs hefst. Ekki má greiða stofnfé með öðru en peningum.

Um 6. gr.

Grein þessi er að efni til hliðstæð 3. gr. gildandi laga. Sú breyting er gerð frá gildandi lögum, að gert er ráð fyrir, að ráðherra gefi út sérstakt leyfi til stofnunar og starfrækslu sparisjóðs, sbr. 1. mgr. 3. gr. frumvarpsins. Áður en ráðherra gefur út leyfið, þarf öllum skilyrðum fyrir stofnuninni að hafa verið fullnægt og samþykktir sjóðsins staðfestar af ráðherra.

Vænlegra virðist að gefa út sérstakt starfsleyfi handa sparisjóði að undangenginni staðfestingu samþykktta og að öllum skilyrðum uppfylltum, heldur en að viðurkenna stofnunina með staðfestingu samþykktta einni saman, eins og yfirleitt hefur verið gert.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um að leita skuli umsagnar bankaeftirlits Seðlabanka Íslands um samþykktir sparisjóðs. Er það í samræmi við framkvæmd þessara mála, þótt ekki séu í gildandi lögum sérstök fyrirmæli þar að lútandi. Einnig er lagt til að leita skuli umsagnar Tryggingarsjóðs sparisjóða og er það nýmæli.

Í 2. mgr. er greint, hvers gæta beri í samþykktum og er þar um ýmsar breytingar að ræða frá gildandi lögum. Ekki er ástæða til að tíunda þær breytingar í einstökum atriðum, en þær stafa m. a. af því, að einungis verður leyft að stofna sparisjóði með stofnfé samkvæmt frumvarpinu og leyfð verða eigendaskipti að stofnfjárlutum innan þróngra takmarka.

III. KAFLI

Um 7. gr.

Grein þessi er nýmæli og kveður svo á, að stofnfjárbréf skuli gefin út fyrir stofnfjárlutum. Þar sem takmörkuð eigendaskipti að stofnfjárlutum eru leyfð í frumvarpinu, er nauðsynlegt, að stofnfjáreigandi hafi skilríki fyrir rétti sínum. Par sem ýmsar hömlur eru lagðar á viðskipti með stofnfjárbréf samkvæmt frumvarpinu, verða þau að hljóða á nafn og verða ekki framseld til handhafa, þannig að gildi hafi gagnvart sparisjóði.

Í 2. mgr. er þess getið, sem greint skal í stofnfjárbréfi. Höfð er hliðsjón af þeim lágmarksupplýsingum, sem greina ber í hlutabréfum.

Um 8. gr.

Pótt í frumvarpinu sé gert ráð fyrir, að eigendaskipti að stofnfjárbréfum verði heimil innan þróngra marka í því skyni að gera stofnfjáreign í sparisjóði eftirsóknarverðari, er alls ekki stefnt að almennum viðskiptum með þau, eins og um kvaðalaus hlutabréf eða önnur viðskiptabréf væri að ræða. Í þessari grein eru því lagðar almennar og ófrávíkjanlegar takmarkanir á viðskipti með stofnfjárluti. Sparisjóðsstjórn verður í hvert sinn að veita samþykki sitt til sölu eða annars framsals stofnfjárlutar. Ekki er unnt með ákvæðum í samþykktum sparisjóðs að víkja frá ákvæðum greinarinnar.

Hín sérstöku einkenni sparisjóðanna og starfsemi þeirra, sbr. 1. gr. frumvarpsins og athugasemdir við hana, gera það að verkum, að sparisjóðum er nauðsyn á að hafa hönd í bagga með því, hverjur séu eignaraðilar að þeim.

Afskipti sparisjóðsstjórnar af sölu eða öðru framsali stofnfjárlutar eru tryggð skv. 1. mgr. Með hliðsjón af, hvers eðlis stofnfjárlutir í sparisjóði eru og þeim hagsmunum sparisjóða að geta stjórnað eigendaskiptum, þykir ekki rétt að leyfa veðsetningu stofnfjárlutar. Jafnvel ekki með samþykki sparisjóðsstjórnar, og er því lagt til í 2. mgr. að hún verði bönnuð.

Um 9. gr.

Hér er fjallað um heimild og skyldu sparisjóðs til að innleysa stofnfjárlut í sparisjóði í ákveðnum tilvikum.

Samkvæmt 1. mgr. er sparisjóði heimilað að innleysa stofnfjárlut við andlát stofnfjáreiganda og brottflutning stofnfjáreiganda af starfssvæði sparisjóðsins, svo og við eigenda-

skipti að stofnfjárhlut vegna slita á félagsbúi hjóna. Í 2. mgr. er fjallað um þau tilvik, þegar sparisjóði er skylt að innleysa stofnfjárhlut.

Auk ákvæða þessarar greinar getur komið til innlausnar samkvæmt ákvæðum 10. gr.

Möguleikar sparisjóðs til innlausnar takmarkast af ákvæðum 12. gr., sem leyfa ekki hærri eigin stofnfjáreign en 10% af stofnfé nema í skamman tíma, þegar um þau tilvik er að ræða, sem getur í þessari grein og 10. gr.

Um 10. gr.

Hér er lögð sú skylda á sparisjóð að hafa milligöngu um sölu stofnfjárlutar eða innleysa hann, ef óskað er, þegar synjað hefur verið um sölu hlutarins samkvæmt 8. gr. eða heimildar til innlausnar samkvæmt 1. mgr. 9. gr. hefur ekki verið neytt. Sparisjóði er settur eins árs frestur í þessum eftir, frá því að skrifleg beiðni kom fram um sölu eða innlausn. Gæta verður ákvæða 12. gr.

Þessar reglur ættu t. a. m. að stuðla að því, að sparisjóðir beiti rétti sínum samkvæmt 1. mgr. 8. gr. með gát og að ekki komi til geðþóttakvarðana.

Í 2. mgr. eru settar reglur um ákvörðun verðs við innlausn stofnfjárlutar. Hlutur skal innleystur á nafnverði að viðbættri inneign í séreignarsjóði.

Um 11. gr.

Hér er mælt fyrir um, að haldin skuli skrá yfir stofnfjáreigendur eða ábyrgðaraðila í sparisjóði og er í 2. mgr. getið þeirra atriða, sem greina ber í skránni.

Í 3. mgr. eru settar reglur um færslu í skrána, þegar lögmæt eigendaskipti verða að stofnfjárhlut. Nafn hins nýja eiganda skal fært í skrána, þegar hann tilkynntir eigendaskiptin og sannar rétt sinn, enda séu ákvæði frumvarpsins eða samþykkta sparisjóðs eigendaskiptunum ekki til fyrirstöðu. Venjulega fara eigendaskipti fram með vitund sparisjóðssstjórnar sökum þeirra takmarka á viðskiptum með stofnfjárluti, sem getið er í 8. gr. Þó getur komið fyrir, t. d. þegar eigendaskipti verða fyrir erfð, að sparisjóðssstjórn sé ekki kunnugt um eigendaskipti, fyrr en við tilkynningu samkvæmt reglum þessarar greinar. Ef slíkt kæmi fyrir gæti sparisjóður neytt heimildar til innlausnar, sbr. 1. mgr. 9. gr.

Í 4. mgr. er kveðið á um það, hverjir skuli eiga aðgang að skránni, og er aðgangurinn takmarkaður við sparisjóðsaðila í sparisjóði. Þau stjórnvöld, sem sérstaklega er ætlað að hafa umsjón og eftirlit með sparisjóðum og starfsemi þeirra, hafa að sjálfsögðu aðgang að skránni, sbr. lög nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands.

Um 12. gr.

Rétti sparisjóðs til þess að eiga eigið stofnfé verður að setja þróngar skorður, enda geta kaup sparisjóðs á eigin bréfum stórlega rýrt stöðu hans. Hæfilegt þykir, að hámark eigin stofnfjáreignar verði 10% af stofnfé.

Vegna ákvæða 9. og 10. gr. um innlausn gæti borið við. að hámarksregla 1. mgr. reyndist ófullnægjandi og gæti stundum skapað vandraði, sem erfitt væri að greiða úr. Við þessu er reynt að sjá með ákvæðum 2. mgr., sem heimila ráðherra, ef slíkt ástand helst lengur en 6 mánuði, að undanþiggja sparisjóð ákvæðum um 10% hámark eiginstofnfjáreignar um tiltekkinn tíma. Umsagnar og tillagna bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða skal leitað, áður en undanþágur eru veittar. Ákvörðun ráðherra skal þó ætíð við það miðuð, að meginregla 1. mgr. taki gildi á nýjan leik eins fljótt og auðið er.

IV. KAFLI

Um 13. gr.

Hér eru settar reglur um aukningu stofnfjár. Einungis aðalfundi sparisjóðs er heimilt að taka ákvörðun um aukningu. Þegar ákvörðun er tekin, ber aðalfundi jafnframt að setja

reglur um áskrift hinna nýju hluta í samræmi við ákvæði samþykkta, en samkvæmt 4. tl. 2. mgr. 6. gr. skulu vera ákvæði í samþykktum um aukningu stofnfjár.

Álitamál er, hversu ítarlegar reglur eigi að hafa í frumvarpinu um aukningu stofnfjár. Má vera, að ástæða sé til að kveða nánar á um þetta, en gert er. Hér er þó látið nægja að leggja á vald og ábyrgð aðalfundar að ákvæða nánari reglur um áskrift nýrra hluta. Hafa ber í huga, að í samþykktum skulu vera ákvæði um aukningu stofnfjár, eins og áður er sagt, og þar sem samþykkir skulu staðfestar af ráðherra, að fenginni umsögn bankaeftirlits og Tryggingsjóðs sparisjóða, er unnt að tryggja, ef ástæða þykir til, að fullnægjandi og samræmd ákvæði séu í samþykktum um þetta efni. Yrði væntanlega kveðið á um öll mikilvægustu atriðin varðandi stofnfjáraukningu í samþykktum. Hins vegar myndi aðalfundur væntanlega setja reglur um þau atriði, sem tæpast er unnt að ákvæða, fyrr en aukningin á að fara fram, svo sem reglur um fresti til áskriftar og greiðslu hinna nýju hluta.

Þar sem eignarréttur sparisjóðsaðila er mjög takmarkaður, þ. e. bundinn við stofnfjáreign og hlutdeild í séreignarsjóði, verður að hafa sérstakar reglur um ákvörðun útboðsverðs nýrra hluta, þar sem þess er gætt, að eldri stofnfjáreigendur og hinir nýju sitji við sama borð og tekið sé tillit til hins takmarkaða eignarréttar.

Um 14. gr.

Hér er aðalfundi í sparisjóðum, sem starfa á grundvelli ábyrgða, veitt heimild til þess að ákvæða, að í stað ábyrgða komi innborgað stofnfé. Mjög aukinn meirihluta sparisjóðsaðila þarf til þess, að ákvörðun um þetta efni verði gild. Eðlilegt er, að gerðar séu ríkar kröfur að þessu leyti, þar sem ákvörðun um breytingu úr ábyrgðarsjóði í stofnfjársjóð eða aukningu stofnfjár, felur í sér verulegar kvaðir fyrir ábyrgðarmenn. Er lagt til, að miðað verði við þann meirihluta, sem ræður minnst $\frac{4}{5}$ hlutum af heildaratkvæðamagni, til þess að ákvörðun verði gild. Peir ábyrgðarmenn, sem ekki fást til að leggja fram stofnfé, falla úr aðilahópi. Hafi sami aðili lagt fram stofnfé og veitt ábyrgð, en fáist ekki til að leggja fram viðbótarstofnfé getur svo farið, að stofnfjáraðild hans verði ekki samrýmd lögnum. Er þá gert ráð fyrir að innleysa skuli stofnfjárlutinn.

V. KAFLI

Um 15. gr.

Í þessari grein er að finna almennar reglur um séreignarsjóð stofnfjáreigenda, en um tillög í sjóðinn fer eftir ákvæðum í 13. og 39. gr.

Ákvæðin um séreignarsjóð stofnfjáreigenda eru nýmeli. Þau eru tilkomin vegna verðlagsþróunar undanfarin ár. Með þeim er stefnt að því að gera stofnfjáreign í sparisjóði eftirsóknarverðari en hún er nú, án þess þó að rýra eiginfjárstöðu hans.

Í þessu sambandi skal bent á, að í frumvarpinu felast ýmsar takmarkanir á viðskiptum með stofnfjárluti, og ekki er gert ráð fyrir endurgreiðslu stofnfjár nema í sambandi við slit sparisjóðs, sbr. 61. gr. Líta verður því svo á, að stofnfjáreign fylgi fjárbinding til óákvæðins tíma. Jafnframt er hér um áhættufé að ræða, sbr. 2. mgr. 1. gr. Eðlilegt er því, að þeir sem lagt hafa fram stofnfé í sparisjóði, njóti góðra ávöxtunarkjara af þessu fé.

Lagt er til, að árvextir af stofnfé megi svara til allt að hæstu innlánsvaxta á hverjum tíma, ef rekstrarafkoma leyfir, sbr. 39. gr. Hins vegar þykir ekki rétt að veita heimild til að greiða svo háa vexti út til stofnfjáreigenda hverju sinni, heldur sé skylt að leggja vexti umfram vexti af almennum sparisjóðsbókum í séreignarsjóð stofnfjáreigenda. Jafnframt geti aðalfundur ákvæðið frekari takmörkun á útborgun árvaxta. Skal hver stofnfjáreigandi eiga ákvæðinn hlut í séreignarsjóði, sem sérgreindur skal bókhaldi sparisjóðs. Í séreignarsjóði skal einnig leggja þær upphædir, sem greiddar eru fyrir ný stofnfjárbréf umfram nafnverð, sbr. 13. gr.

Ákvæði 3. og 5. mgr. þarfnaðast ekki skýringa.

VI. KAFLI

Um 16. gr.

Hér er getið þeirra aðila, sem fara með yfirstjórn sparisjóðs. Skv. 1. mgr. er æðsta stjórn sparisjóðs í höndum aðalfundar og aukafundar, og eru nánari ákvæði um fundina í 17. og 18. gr. Í gildandi lög vantart skýrar reglur um hlutverk aðal- og aukafunda í stjórnun sparisjóða, um boðun til þeirra, þau málefni, sem taka skal til úrlausnar á þeim o. fl. Engin ákvæði eru um það í gildandi lögum, hver fari með æðsta vald í málefnum sparisjóðs. Eina ákvæðið um störf aðalfundar í gildandi lögum er í 5. gr. um kosningu stjórnar. Í 19. gr. reglugerðar um sparisjóði frá 15. febrúar 1942 eru ákvæði um að ársreikning með athugasemnum endurskoðenda skuli leggja fyrir aðalfund, sem úrskurðar hann endanlega. Prátt fyrir, að ákvæði skorti um þetta, hefur æðsta vald í framkvæmd verið í höndum aðalfundar ábyrgðarmanna. Er hér einungis verið að leggja til, að það verði lögfest, sem í reynd hefur verið tiðkað hjá sparisjóðum. Í 1. mgr. er jafnframt vikið að stjórn sparisjóðs milli funda og er svo kveðið á, að yfirstjórn sparisjóðs sé í höndum sparisjóðsstjórnar. Nánari reglur um sparisjóðsstjórn eru einkum í 20.—21. gr., og verður vikið að þeim í athugasemnum við þær greinar.

Í 2. mgr. eru settar reglur um það, hvenær haldnir skuli aukafundir. Aukafund skal halda, þegar stjórn sparisjóðs telur þess þörf. Þetta er hin almenna regla, en að auki er minnihluta sparisjóðsaðila veitt heimild til þess að krefjast aukafundar. Skal minnihluti þessi fara með minnst $\frac{1}{3}$ hluta ábyrgðar- eða stofnfjár. Pessar reglur um aukafundi eru nýmæli.

Um hina stjórnunarlegu skipan í sparisjóðum, sem frumvarp þetta gerir ráð fyrir, er það almennt að segja, að lagt er til, að gildandi skipan sé í meginatriðum haldið óbreyttri. Þessi skipan er einföld og reynsla er fengin fyrir henni. Sú reynsla er að vísu misjöfn. Hjá minni og meðalstórum sparisjóðum hafa stjórnir ekki verið eins virkar og nauðsynlegt er, en hjá hinum stærri hefur stjórnarframkvæmd verið mun traustari og sums staðar mjög góð. Á Norðurlöndum er uppygging stjórnunar í sparisjóðum mun flóknari og viðameiri. Þar er um að ræða svokallað fulltrúaráð auch stjórnar og framkvæmdastjórnar. Ennfremur er innstæðueigendum tryggð aðild að stjórnunum sparisjóðanna. Vegna fámennis og annarra sérstakra aðstæðna hér lendis, verður að telja vafasamt að taka upp viðamikið og flókið stjórnkerfi í sparisjóðum, enda hafa hugmyndir um slíkt ekki fengið hljómgunn hjá íslenskum sparisjóðamönnum. Í frumvarpinu er því leitast við að treysta það stjórnkerfi, sem fyrir er, með því að setja ítarlegri og skýrari reglur um ýmislegt það, sem skort hefur, lögfesta sumt, sem í framkvæmd hefur tilkast, og almennt færa stjórnunarákvæðin í nútímalegra horf.

Um 17. gr.

Í 1. mgr. eru settar reglur um boðun til aðal- og aukafunda sparisjóðs. Hér er um nýmæli að ræða. Slík ákvæði eru í samþykktum sumra sparisjóða. Rétt þykir að kveða á um lágmarkskröfur um þetta efni í lögum.

Í 2. og 3. mgr. er fjallað um gildi atkvæða á fundum í sparisjóðum. Hér er lagt til, að þeim tilvikum, þar sem aukins meirihluta er krafist, til þess að mál nái fram að ganga, skuli hinn aukni meirihluti reiknast af heildaratkvaðamagni í sparisjóði. Aukins meirihluta er t. d. krafist til ákvörðunar um slit sparisjóðs, sbr. 60. gr. frumvarpsins. Almenna reglan er hins vegar sú, að einfaldur meirihluti greiddra atkvæða ráði úrslitum máls.

Samkvæmt gildandi lögum skal halda aðalfund fyrir lok aprílmánaðar ár hvert. Nokkur misbrestur hefur verið á því, að þetta hafi verið haldið. Hverju, sem um er að kenna, er ekki óeðlilegt að lengja þann tíma, sem sparisjóðirnir hafa til þess að halda sinn aðalfund, til loka júnímánaðar ár hvert, og er það lagt til í 4. mgr. Þá er í þessari málsgrein kveðið svo á, að stjórn sparisjóðs skuli gefa aðalfundi skýrslu um störf liðins reikningsárs, sem er nýmæli í lögum, þótt í framkvæmd hafi það tilkast, og leggja fyrir aðalfund ársreikning sama árs og

skýrslu endurskoðenda. Hliðstæð ákvæði eru nú í 19. gr. reglugerðar um sparisjóði frá 1942, en réttara er að hafa ákvæði um þetta efni í lögnum sjálfum.

Í 5. mgr. er kveðið á um rétt sparisjóðsaðila til þess að fá tiltekið mál tekið fyrir á aðal- og aukafundum.

Um 18. gr.

Í þessari grein, sem er nýmæli, eru talin upp þau málefni, sem taka skal ákvörðun um á aðalfundi. Hér eru greind þau mál, sem mikilvægust eru fyrir starfsemi sérhvers sparisjóðs. Einstakir liðir greinarinnar gefa ekki tilefni til sérstakra skýringa. Þó skal fram tekið, að þar sem í 4. tl. er rætt um, að þau atriði, er þar eru rakin, verði að teljast meiriháttar miðað við eiginfjárstöðu sparisjóðs er átt við, að þau nemi yfir 20% af eigin fé sjóðsins.

Um 19. gr.

Í gildandi lög vantar ákvæði um atkvæðisrétt í sparisjóðum. Til þess að taka af allan vafa í þeim eftirnum er hér lagt til, að settar verði reglur um atkvæðisrétt sparisjóðsaðila á aðal- og aukafundum. Er í 1. mgr. lagt til, að sparisjóðsaðilar hafi allir jafnan atkvæðisrétt, nema samþykktir sparisjóðs kveði á um aðra tilhögun. Jafnframt er atkvæðisréttur takmarkaður með þeim hætti, að enginn sparisjóðsaðili getur farið með meira en $\frac{1}{5}$ hluta heildar- kvæðamagns í sparisjóði, að sýslufélögum, sveitarfélögum og samvinnufélögum með starf- andi innlánsdeild undanskildum. Á þessi regla að sporna við óeðlilegu valdi einstakra fjár- sterkra aðila og auka áhrif hinna, sem minni getu hafa til fjárfamlaga. Undantekningarnar eiga hins vegar rætur að rekja til þess, að skv. 4. gr. frumvarpsins getur sýslufélag, sveitarfélag eða samvinnufélag með starfandi innlánsdeild stofnað sparisjóð eitt sér.

Í 2. mgr. er lagt til, að sparisjóðsaðilar skuli að meginstefnu til eiga jafnan hlut. Byggist þessi regla á sömu sjónarmiðum og rakin eru hér að framan.

Í 3. mgr. er lagt til að óheimilt sé að fara með atkvæðisrétt skv. stofnfjárbréfum, sem sparisjóður á sjálfur. Er þetta gert til þess að koma í veg fyrir óeðlilega mikil vald stjórnar.

Um 20. gr.

Samkvæmt gildandi lögum skal stjórn sparisjóðs skipuð þemur mönnum hið fæsta. Ekki eru reistar skorður við því, hversu margir stjórnarmenn mega vera. Í reynd hafa stjórnir sparisjóðanna verið skipaðar þemur til fimm mönnum. Hér er lagt til, að stjórnarmenn verði annaðhvort þrír eða fimm. Ráðast myndi af ákvæðum samþykktta, hvor talan yrði valin. Bæjarstjórnir eða sýslunefndir á starfssvæði sparisjóðs tilnefna alltaf einn til two stjórnarmenn, eftir því hve fjölskipuð stjórnin er, enda þótt hlutaðeigandi bæjar- eða sýslufélög séu ekki sparisjóðsaðilar. Pykir þátttaka þessara aðila í stjórn sparisjóða hafa gefist vel. Hins vegar þykir ekki rétt, að þeir, sem eiga sæti í sparisjóðsstjórn á vegum bæjarstjórnana eða sýslunefnda, hafi atkvæðisrétt á aðal- eða aukafundum sparisjóðs.

Heimilt er, en ekki skylt, að kjósa varamenn, jafnmarga aðalmönnum, í stjórn spari- sjóðs.

Ákvæði 3. mgr. um kjörtímabil stjórnarmanna eru að efni til hliðstæð ákvæðum gildandi laga.

Um 21. gr.

Hér er fjallað um helstu verkefni sparisjóðsstjórnar. Ýmsar þær reglur, sem hér er lagt til, að lögfestar verði, eru tíðkaðar í framkvæmd. Sérstök athygli skal vakin á 1. tl. 3. mgr., sem svarar til 1. mgr. 14. gr. gildandi laga, þó með þeirri breytingu, að hér er gerð sú krafa, að stjórnarmenn skjalfesti samþykki sitt um lánveitingu, sbr. þó 22. gr.

Í 1. mgr. er það nýmæli, að sérstaklega er kveðið á um eftirlitsskyldu sparisjóðsstjórnarinnar með rekstrinum og baka þeir sér ábyrgð, ef út af er brugðið.

Um 22. gr.

Í gildandi lögum eru engin ákvæði um sparisjóðsstjóra. Reglur hefur því tilfinnanlega skort um hlutverk sparisjóðsstjóra, skyldur hans, starfsskiptingu sparisjóðsstjórnar og sparisjóðsstjóra og annað, er varðar framkvæmdastjórn sparisjóðs. Málum hefur stundum verið þannig háttar, að í hinum minni sparisjóðum hefur einhver stjórnarmanna annast daglegan rekstur einn, enda þóttí sú framkvæmd sé mjög á undanhaldi, og dæmi eru um það, að sparisjóðsstjórar hinna stærri sparisjóða séu jafnframt stjórnarmenn. Petta fyrirkomulag er óeðlilegt. Hinu er þó ekki að leyna, að stundum hefur þetta þótt vera óhjákvæmileg lausn, einkum í fámennum byggðarlögum.

EKKI ER FÆRT AÐ GERA ÞAÐ AÐ SKYLDU AÐ RÁÐA SPARISJÓÐSSTJÓRA. Meginstefna verður hér eftir, að sérstakur sparisjóðsstjóri verði ráðinn, er jafnframt eigi ekki sæti í stjórn sparisjóðs, enda er ekki eðlilegt, að sparisjóðsstjóri taki þátt sem stjórnarmaður í eftirliti næð störfum sjálfs sín. Þá er einnig hugsanlegt, að sparisjóðsstjórar séu fleiri en einn, eins og nú er í sumum stærstu sparisjóðanna.

Í 1. mgr. er lagt til, að sparisjóðsstjórn og sparisjóðsstjóri fari sameiginlega með stjórn sparisjóðs, ef sparisjóðsstjóri hefur verið ráðinn. Jafnframt er lagt til í 2. mgr., að greint sé á milli almennrar stjórnar á málefnum sparisjóðs og stjórnun hins daglega rekstrar. Er sparisjóðsstjóra falið að annast stjórn hins daglega rekstrar og lúta í þeim efnunum fyrirmælum og eftirliti sparisjóðsstjórnar. EKKI ER TILGREINT, hvað fellur undir daglegan rekstur. Í því efni verður að hafa hliðsjón af umfangi starfseminnar og venjum á þessu sviði. Sú almenna takmörkun er þó gerð, að ráðstafanir, sem eru óvenjulegar eða mikilsháttar, falla ekki undi hinn daglega rekstur.

Samkvæmt 3. mgr. skal sparisjóðsstjórn setja sparisjóðsstjóra sérstakt erindisbréf, þar sem starfssvið skal tilgreint. Erindisbréf skal gilda tiltekinn tíma, enda er heppilegt, að það sé endurskoðað með hæfilegu millibili. Tekið er fram, að ekki megi fela sparisjóðsstjóra þau verkefni, sem talin eru í 3. tl. 1. mgr. 21. gr., þ. e. ákvarðanir um afskriftir af eignum sparisjóðsins í sambandi við ársuppgjör, þ. m. t. afskriftir útlána.

Sé ekki annað ákveðið, eru allar lánveitingar sparisjóðs háðar ákvörðunarvaldi sparisjóðsstjórnar, sbr. 1. tl. 1. mgr. 21. gr. Í 4. mgr. þessarar greinar er heimilað að veita sparisjóðsstjóra ákveðið vald í þessum efnunum. Getur stjórnin með samþykki aðalfundar falið sparisjóðsstjóra að taka ákvarðanir um lánveitingar og framlengingar lána án þess að leita þurfi fyrirfram samþykkis stjórnarinnar. Stjórnin skal þá setja reglur um þessa útlánaheimild og ber sparisjóðsstjóra að árita lánnskjöl til staðfestingar á útlánaákvörðun og gera skal hann stjórninni eftir á grein fyrir öllum nýjum lánveitingum. Með þessu fyrirkomulagi ætti heimild sparisjóðsstjóra að vera nægjanlega afmörkuð og stjórn sparisjóðs gert auðveldara að sinna eftirlitsskyldu þeirri, sem á henni hvílir.

Í 5. mgr. eru settar reglur um útibússtjóra. Þær reglur þarfust ekki sérstakra skýringa, og má vísa til þess, sem að framan segir um sparisjóðsstjóra.

Um 23. gr.

Hér er í 1. mgr. lagt bann við því, að sparisjóðsstjóri og útibússtjóri í fullu starfi stundi sjálfstæðan atvinnurekstur. Miðað er við, að gegnt sé fullu starfi, og er þannig ekki lagt bann við því, að þeir, sem gegna þessum störfum að hluta, stundi að auki sjálfstæðan atvinnurekstur. Petta bann miðar að því að tryggja, að stjórnendur sparisjóða og útibúa þeirra, freistist ekki til þess að lána í þágu þess rekstrar, sem þeir standa fyrir. Í þeim tilvikum, þar sem sparisjóðsstjóri eða útibússtjóri, sem ekki eru í fullu starfi, stunda sjálfstæðan atvinnurekstur, verður eftirlitsskylda sparisjóðsstjórnarinnar með störfum þeirra þeim mun ríkari.

Í 2. mgr. er tekið fram, að sparisjóðsstjórnin hafi með höndum daglega stjórn, ef sparisjóðsstjóri er ekki ráðinn.

Ákvæði 3. og 4. mgr. um heimild til að skuldbinda sparisjóð þarfnað ekki sérstakra skýringa.

VII. KAFLI

Um 24. gr.

Í þessari grein er reynt að lýsa í örfáum orðum megindráttum í starfsemi sparisjóða. Virðist þessi lýsing komast næst því sem almennt er álið felast í hugtakinu sparisjóðsstarfsemi og þá jafnframt bankastarfsemi. Miðað við gildandi lög má segja, að skilgreining sé færð í nútímalegra horf og fremur rýmkuð.

Um 25. gr.

Í 20. gr. gildandi laga segir, að sparisjóður megi ekki eiga aðrar fasteignir en þær, sem nauðsynlegar eru vegna rekstrar hans og ekki hlutabréf. Í 1. mgr. þessarar greinar er um svipaða reglu að ræða. Þó er heimildin til að eiga fasteignir örliðið rýmkuð með því að miða ekki aðeins við starfsemina eins og hún er á hverjum tíma, heldur einnig við líklega aukningu hennar. Um heimild sparisjóða til að yfirtaka eignir til fullnustu kröfu er fjallað í 26. gr.

Ákvæði 1. mgr. er ekki ætlað að koma í veg fyrir það, að sparisjóðir geti leigt út húsnæði í byggingu, sem aðallega er ætluð starfsemi hlutaðeigandi sparisjóðs.

Ákvæði gildandi laga um eignaraðild sparisjóða að öðrum fyrirtækjum og stofnum eru ófullkomin. Aðeins er tekið fram í 20. gr., að sparisjóðir megi ekki eiga hlutabréf. Hér er lagt til í 2. mgr., að skýrari reglur verði settar um þetta og sparisjóðunum verði heimilt að eiga hlutabréf eða eignarhluta í öðrum fyrirtækjum eða stofnum, sem reka sparisjóðsstarfsemi eða aðra starfsemi, sem skyld er sparisjóðsstarfsemi eða er í eðlilegum tengslum við hana, og er þá t. d. höfð í huga hugsanleg aðild að reiknistofu bankanna. Eignaraðild eða þátttaka í rekstri umfram þetta er bönnuð.

Um 26. gr.

Pessi grein svarar efnislega til 2. málsl. 20. gr. gildandi laga. Hér er yfirtaka leyfð án takmarkana til að tryggja fullnustu kröfu. Petta getur t. d. orðið raunhæft, þegar sparisjóður eignast fasteign á nauðungaruppbödi. Eignirnar skulu seldar strax og það telst hagkvæmt að mati sparisjóðsstjórnar, og er það hliðstætt reglum gildandi laga. Tæplega er unnt að setja sparisjóðunum ákveðna fresti til að selja eignir, sem yfirteknar eru á þennan hátt, þar sem eignir þessar geta verið torseljanlegar.

Um 27. gr.

Ákvæði um sama efni og hér um ræðir eru í 12. gr. gildandi laga. Ákvæði frumvarpsgreinarinnar eru þó ítarlegri og í samræmi við núverandi framkvæmd á þessu sviði hjá innlásstofnunum. Greinin þarfnað ekki nánari skýringa.

Um 28. gr.

Grein þessi er nýmæli. Æskilegt er, að innlásstofnanir leiti samþykkis Seðlabankans á formum innlásreikninga, m. a. með tilliti til vaxaákvörðunarvalds bankans.

Um 29. gr.

Pessi grein svarar efnislega til 25. og 26. gr. gildandi laga.

Um 30. gr.

Í 2. mgr. gildandi laga er kveðið á um, að ekki skuli framar reikna vexti af innstæðu á viðskiptabók, eftir að hún hefur staðið óhreyfð í 15 ár samfleitt, og beri þá að skora á

eiganda að segja til sín, og skal það gert með auglýsingu á sama hátt og þegar bók glatast. Ef eigandi gefur sig ekki fram, áður en tilskilinn frestur er liðinn, er bók ógild og féð ásamt vöxtum eign sparisjóðsins. Sparisjóðsþjórn er þó veitt heimild til að greiða féð, ef réttur eigandi gefur sig fram innan fimm ára.

Með tilliti til þess, að í lögum nr. 14/1905 um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda, er almennt ákvæði um fyrning á innlánsfé, sýnist ekki vera ástæða til að halda í sérákvæði sparisjóðalaganna, sem að auki er óhagstæðara innstæðueigendum en hið almenna ákvæði laga nr. 14/1905. Í 1. tl. 2. gr. síðastnefndra laga segir, að krafð á hendur landssjóði, banka eða sparisjóði um endurgjald á fé, er lagt hefur verið í sjóðinn til ávöxtunar eða geymslu, fyrnist á 20 árum. Er lagt til hér, að vísað verði til þessa ákvæðis og gildandi reglur falli niður.

Ákvæði 2. mgr. eru efnislega í samræmi við gildandi reglur í 1. mgr. 11. gr. laganna.

Um 31. gr.

Í gildandi lögum um sparisjóði eru ófullkomin ákvæði um tryggingar fyrir útlánum. Nauðsynlegt er að setja reglur um atriði, sem er jafn mikilvægt fyrir rekstraröryggi sparisjóða.

Í 1. mgr. greinarinnar er kveðið á um, að fyrir skuldbindingum, sem stofnað er til við sparisjóð, skuli tekna fullnægjandi tryggingar að mati sparisjóðsþjórnar. Með tryggingum er hér fyrst og fremst átt við veðsetningu eða ábyrgð.

Að síðari árum hefur það færst í vöxt, að innlánsstofnanir afli reglulegra upplýsinga frá lánsviðskiptaaðilum um afkomu þeirra og efnahag. Einkum á þetta við um viðskiptabankana. Þessi þróun er eðlileg og æskileg. Má búast við, að slíkum vinnubrögðum verði beitt í vaxandi mæli í framtíðinni. Með hliðsjón af þessari þróun er hér lagt til, að sparisjóðum verði heimilað að lána út fé án veðs eða ábyrgðar annarra, ef lánveitingin er byggð á mati sparisjóðsins á viðskiptaaðilanum, sem sýni að sérstakra trygginga sé ekki þörf. Í slíkum tilvikum skal sparisjóður fylgjast reglulega með fjárhag lántaka, þannig að grípa megi í tæka tíð til ráðstafana til að tryggja hagsmuni sjóðsins, ef þörf krefur.

Rétt er að leggja áherslu á, að í 2. mgr. eru hvorki settar nákvæmar reglur um form og umfang þeirra upplýsinga, sem sparisjóður aflar um afkomu og efnahag lántaka, né hvernig fylgst skal með þessum atriðum á lánstímanum. Um þetta fer eftir mati sparisjóðs og hlýtur m. a. að miðast við lánsupphæð og lánstíma hverju sinni.

Í 3. mgr. er gert ráð fyrir því, að heimilt verði að víkja frá ákvæðum 1. og 2. mgr., þegar um smávægilega fyrirgreiðslu er að ræða miðað við eigið fé sparisjóðs, enda liggi fyrir fullnægjandi vitneskja að mati sjóðsins um greiðslugetu viðskiptaaðilans.

Um 32. gr.

Efni 1. mgr. er hliðstætt gildandi lögum eins og þeim var breytt með lögum nr. 100/1980 og að öðru leyti en því, að Tryggingarsjóður sparisjóða skal ásamt bankaeftirliti samþykka heildarupphæð ábyrgða, sem er umfram 20% af heildarinnlánum sparisjóðs.

Í 2. mgr. er haft í huga, að til þess kann að koma, að einstakir sparisjóðir taki á sig ábyrgð á tékkum reikningshafa að vissri fjárhæð. Útvegsbankinn býður nú upp á slík viðskipti. Verði ábyrgðir á tékkum tekna almennt upp hér á landi, eru sparisjóðir með ákvæðum 2. mgr. undanþegnir skilyrðum 1. mgr., ef þeir vilja gerast aðilar að slíkum ábyrgðum, en aðild þeirra er hins vegar háð samþykki Tryggingarsjóðs sparisjóða. Í mgr. kemur einnig fram, að sparisjóðir geta að eigin frumkvæði, án almenns samkomulags, tekið upp ábyrgð á tékkum.

Um 33. gr.

Þessi grein er að mestu leyti óbreytt frá gildandi lögum, eins og þeim var breytt með lögum nr. 100/1980.

Í 3. málsgr. er þó að finna nýtt ákvæði, sem gerir ráð fyrir, að hlutabréf og eignarhlutir sparisjóðs í fyrtækjum og stofnunum, sbr. 25. gr. frumvarpsins, skuli teljast til heildarskuldbindinga. Ákvæði þetta er bein afleiðing þeirrar rýmkunar sem 25. gr. frumvarpsins felur í sér frá gildandi lögum. Einnig er 5. tl. 5. mgr. nýmæli.

Með reglum þessarar greinar er verið að tryggja sem best rekstraröryggi án þess að leggja óeðlileg höft á sparisjóðina.

Um 34. gr.

Í 6. gr. gildandi laga eru reglur um bann við lántoku stjórnarmanna og starfsmanna sparisjóðs úr sjóðnum. Hér er lagt til, að nokkrar breytingar verði gerðar í þessum efnum.

Í 1. mgr. er lagt til, að stjórnarmenn sparisjóðs, sparisjóðsstjórar og útibússtjórar sparisjóðs megi ekki vera skuldugir sjóðnum, hvorki sem aðalskuldarar né ábyrgðarmenn annarra. Jafnframt er lagt til, að hið sama gildi um maka þeirra. Reglunum er m. a. ætlað að koma í veg fyrir, að þessir aðilar geti notað stöðu sína innan hlutaðeigandi sparisjóðs í sambandi við lánaþyrirgreiðslur til sín eða maka sinna.

Um aðra starfsmenn, þ. e. almenna starfsmenn og endurskoðendur, er lagt til í 2. mgr., að gildi önnur regla, sem er nýmæli. Hún felur í sér, að þeir geti m. a. fengið lán hjá þeirri stofnun, sem þeir vinni hjá eftir reglum, sem sparisjóðsstjórn setur og staðfestar skulu af aðalfundi og Tryggingarsjóði sparisjóða til aðhalðs og samræmingar milli einstakra sjóða. Þegar löggiltir endurskoðendur eiga í hlut, skal gæta ákvæða laga nr. 67/1976.

Ákvæði 3. mgr. er ekki í gildandi lögum, hvorki um sparisjóði né viðskiptabanka.

Í 4. mgr., sem er nýmæli, er lagt til, að ákvæði 1. mgr. gildi ekki um skuldbindingar, sem stofnað var til, áður en hlutaðeigandi voru kjörnir eða ráðnir til starfa við sparisjóð. Hins vegar er mælt fyrir um, að sílikar skuldbindingar skuli greiða upp á hæfilegum tíma. Með þessu er verið að koma í veg fyrir óeðlilega framleiningu á áður umsöndu láni, meðan aðilar eru í tengslum við sparisjóðinn.

Um 35. gr.

Þessi grein svarar til 7. gr. gildandi laga. Reglan um, að a. m. k. tveir starfsmenn skuli vera viðstaddir greiðslur er að sjálfsögðu sett í öryggisskyni. Sú breyting er gerð frá gildandi lögum, að bankaeftirlitinu er heimilað að veita undanþágur frá skilyrðum greinarinnar að höfðu samráði við Tryggingarsjóð sparisjóða.

VIII. KAFLI

Um 36. gr.

Hér er fjallað um lausafjárstöðu sparisjóða. Um það efni eru reglur í 16. gr. gildandi laga, og er þar m. a. mælt fyrir um, að sparisjóðir skuli eiga í sjóði, innstæðu í ríkisviðskiptabanka og í tryggum og auðseljanlegum verðbréfum minnst $\frac{1}{10}$ af innlánsfénu. Þó megi sjóður og bankainnstæða aldrei vera minna en 7% af innlánsfénu. Í lögum um viðskiptabankana er um svipaðar viðmiðanir að ræða. Par eru fyrirmæli um, bæði í lögum um einstaka ríkisviðskiptabanka og hina einstöku banka, sem reknir eru í formi hlutafélags, að þeir skuli eiga a. m. k. 15% af innlánsfé með sparisjóðskjörum í tryggum og auðseljanlegum verðbréfum og er nánar skilgreint hvers konar verðbréf geta þar komið til álita.

Um ákvæði gildandi laga um sparisjóði og reyndar ákvæði af þessu tagi yfirleitt er það að segja, að með þeim er stefnt að því, að innlánsstofnanir geti, hvenær sem er, fullnægt því að greiða innlánsfé, þegar þess er krafist, og innstæðueigendur geti þannig alltaf treyst því, að unnt sé að greiða þeim innstæður þeirra, þegar þeir þurfa á því að halda. Hinrar sérstöku kröfur sparisjóðalaganna til sjóðs- og bankainnstæðu voru á sínum tíma rökstuddar með því, að erfitt væri að selja verðbréf hér á landi, enda þótt þau væru trygg. Pótti því ekki annað fært en að gera kröfur um, að sjóður og bankainnstæður næmu ákveðnu lágmarkshlutfalli af innlánsfé.

Aðstæður á peninga- og lánsfjármakaðinum geta breyst mjög á tiltölulega skömmum tíma, og reynslan hefur sýnt, að óraunhæft er að setja í lög nákvæmar og ófrávíkjanlegar reglur um lausafjárstöðu innlánsstofnana. Með hliðsjón af þessu er í frumvarpsgreininni reynt að leysa þetta mál með því að skilgreina laust fé sparísjóðanna sem peninga í sjóði, óbundnar nettóinnstaður í bönkum, ríkisvíxla og aðrar sambærilegar eignir, jafnframt því sem kveðið er á um almenna skyldu þeirra til að gæta þess að hafa á hverjum tíma yfir að ráða nægilega lausu fé til að geta innt af hendi úttektir á innlánsfé og aðrar greiðslur, sem starfsemi þeirra fylgja.

Um 37. gr.

Einn mikilvægasti þáttur löggjafar um innlánsstofnanir eru lágmarkskröfur um eigið fé þeirra. Slíkar kröfur eru yfirleitt settar fram á þann veg, að eigið fé skuli að minnsta kosti jafngilda ákveðnu hlutfalli af vissum efnahagsliðum á hverjum tíma. Innan þessa ramma getur framsetning ákvæða um eigið fé verið með margvíslegum hætti.

Í gildandi lögum um sparísjóði eru ákvæðin um eigið fé í 1. mgr. 13. gr. Pessi ákvæði eru þannig orðuð, að margir munu eiga erfitt með að átta sig á þeim við fyrstu sýn. Í þeim felst það, að eigið fé sparísjóðs má ekki vera minna en 4% af innlánsfé að frádegnum peningum í sjóði, innstæðum í innlendum bönkum, „tryggum verðbréfum“ í eigu sparísjóðsins og útlánum gegn veði í fasteign, þar sem lánið, ásamt því sem áður kann að hvíla á eigninni, nemur ekki meiru en $\frac{3}{5}$ fasteignamatsverðs hennar.

Ákvæði um eigið fé, sem sett eru fram á þennan veg, hafa þann stóra kost, að innlánsstofnun í örum vexti getur haldið hlutfalli eigins fjár innan tilskildra marka með því að gæta ákveðinna greiðslutrygginga í sambandi við útlánastarfsemi sína. Í slíkum tilvikum er því ekki nauðsynlegt að bjóða út aukningu á eigin fé, þótt tekjuafgangur nægi ekki til að halda hlutfallinu í réttu horfi. Hins vegar hafa slík ákvæði þann ókost, að það krefst viðamikillar athugunar á útlánsskjölum, ef ganga á úr skugga um, hvort innlánsstofnun fullnægir kröfum bankanna um eigið fé.

Vegna þeirra frádráttarheimilda, sem felast í eiginfjárákvæðum gildandi sparísjóðalaga verður að telja að tölувert vanti á, að 4% eiginfjárlutfall sé fullnægjandi til að tryggja fjárhag sparísjóðana og hagsmuni viðskiptaaðila þeirra. Útlánaáhætta er einungis einn þáttur þeirrar margvíslegu áhættu, sem fylgir rekstri sparísjóða og annarra innlánsstofnanir. Pótt útlánin séu vel tryggð, er því engu að síður nauðsynlegt, að þessar stofnanir hafi yfir töluberðu eigin fjármagni að ráða.

Sá frumstofn, sem eigið fé skal miðast við samkvæmt frumvarpinu, er niðurstöðutala efnahagsreiknings. Niðurstöðutala efnahagsreiknings sýnir bókfært verð allra eignalda og þykir sú viðmiðun rökréttari en að miða við fjárhæð innlána, sem eru liðir á skuldahlið efnahagsreiknings.

Rétt þótti að halda þeim sveigjanleika, sem felst í framsetningu ákvæða gildandi laga um eigið fé. Samkvæmt frumvarpinu má því draga ákveðnar eignir frá niðurstöðutölu efnahagsreiknings, þegar eiginfjárlutfall er reiknað út. Bent skal á, að nú bætast í þann flokk afurðalán og framleiðslulán iðnaðar allt að 50% af nettóverði veðsettra afurða eða iðnaðarvara, sbr. 33. gr. frumvarpsins.

Samkvæmt frumvarpsgreininni má bókfært eigið fé sparísjóðs ekki vera lægra en svarar til 10% af framangreindri viðmiðunarfjárhæð. Hér er því um að ræða hækjun lágmarks-hlutfalls úr 4% í 10%.

Vissulega mun stofnun nýs Tryggingarsjóðs sparísjóða með þeim hætti, sem frumvarpið gerir ráð fyrir, auka mjög fjárhagslegt öryggi sparísjóðsstarfseminnar. Með hliðsjón af því má varpa fram þeirri spurningu, hvort ekki væri fremur ástæða til að lækka lágmarkshlutfall eiginfjár en hækka það. Í þessu sambandi verður hins vegar að leggja á það ríka áherslu, að þratt fyrir tilkomu Tryggingarsjóðs sparísjóða, hljóta ákvæði sparísjóðalaganna um eigið fé að miðast við það, að hver og einn sparísjóður hafi yfir fullnægjandi eigin fé að ráða og sé

fjárhagslega traustur. Með skírskotun til þess, sem segir um þetta efni hér á undan og með hliðsjón af þeim sveigjanleika, sem eiginfjárákvæði frumvarpsins fela í sér, er víst, að 10% lágmarkshlutfall verður sparisjóðunum ekki fjötur um fót, heldur mun stuðla að frekari flingu sparisjóðsstarfseminnar.

IX. KAFLI

Um 38. gr.

Ákvæði um, að reikningsárið skuli miðast við almanaksárið, er óbreytt frá gildandi lögum.

EKKI ÞYKIR RéTT AÐ LÖGFESTA ÍTARLEGAR REGLUR UM EINSTÖK ATRÍÐI VARÐANDI GERÐ ÁRSREIKNINGS, ENDA GETA RÁÐANDI SJÓNARMÍÐ I ÞVÍ EFNI TEKIÐ VERULEGUM BREYTINGUM Á SKÖMMUM TÍMA. PESS Í STAÐ ER Í 3. MGR. KVEÐIÐ Á UM, AÐ GERÐ ÁRSREIKNINGS FARI EFTIR LÖGUM OG GÓÐRI REIKNINGSSKILAVENJU, EN NÁNARI REGLUR UM ÞETTA EFNI SKULI SETJA MEÐ REGLUGERÐ AÐ FENGNUM TILLÖGUM BANKAEFTIRLITSINS.

Tekið skal fram, að þau lög, sem fyrst og fremst koma til álita í þessu sambandi, eru almenn lög um bókhald.

Um 39. gr.

Hér er fjallað um ráðstöfun tekjuafgangs. Í greininni felast mikilvæg nýmæli og önnur atriði eru nútímalegri og skýrari en í gildandi lögum.

Hafi tap orðið á rekstri sparisjóðs, skal tekjuafgangur síðari ára ganga til að jafna tapið að fullu, ádur en önnur ráðstöfun tekjuafgangs getur átt sér stað. Bent skal á, að þetta ákvæði gildir, hvort sem rekstrartapið var fært á sérstakan bókhaldsreikning eða fært til lækkunar á varasjóði.

Eftir að hugsanleg töp fyrri ára hafa verið jöfnuð, er skyldt að leggja helming tekjuafgangs, sem þá er eftir, í varasjóð.

Að öðru leyti en hér hefur verið talið, tekur aðalfundur ákvörðun um, hvernig ráðstöfun tekjuafgangs skuli skiptast milli greiðslu vaxta af stofnfé og séreignarsjóði stofnfjáreigenda annars vegar og varasjóðs hins vegar. Árvextir, sem stofnfjáreigendum reiknast, mega þó ekki vera hærri en bestu innlánskjör á hverjum tíma. Vextir, sem aðalfundur kann að ákveða, umfram vexti af almennum sparisjóðsbókum geta ekki komið til útborgunar, heldur leggjast í séreignarsjóð stofnfjáreigenda. Að öðru leyti ákveður aðalfundur, hvort vextir greiðast út eða leggjast í séreignarsjóðinn.

Í 15. gr. frumvarpsins er að finna almennar reglur um séreignarsjóð stofnfjáreigenda og er gerð nánari grein fyrir honum í athugasemdum við þá grein.

Að fengnu samþykki ráðherra getur sparisjóðsstjórn ákveðið að verja fé úr varasjóði til almenningssheilla. Svipað ákvæði er í gildandi lögum.

Vakin skal athygli á því, að samkvæmt gildandi lögum er heimilt að verja nokkru af tekjuafgangi sparisjóðs til endurgreiðslu á stofnfé, ef varasjóður nemur meiru en 10% af sparisjóðsinnstæðum. Pessa heimild er ekki að finna í frumvarpinu, enda er nú gert ráð fyrir því að stofnfé verði fastur eiginfjárgundvöllur sparisjóðs, sem endurgreiðist einungis við slit sjóðsins.

Um 40. gr.

Ákvæði 1. mgr. eru efnislega óbreytt frá gildandi lögum.

Í 2. mgr. eru fyrirmæli um það, að auk ársreiknings skuli senda bankaeftirlitnu og Tryggingarsjóði sparisjóða skýrslu endurskoðenda og endurrit af fundargerð aðalfundar.

Um 41. gr.

1. mgr. þarfnað ekki skýringa.

Um 2. mgr. skal tekið fram, að ekki þykir ástæða til að gefa fyrirmæli um það í lögum,

að ársreikninga allra sparisjóða skuli birta í Stjórnartíðindum. Hins vegar er hér gert ráð fyrir, að ráðherra geti, að fengnu álti bankaeftirlitsins, tekið ákvörðun um, að ársreikningur sparisjóðs skuli birtur í Stjórnartíðindum.

X. KAFLI

Um 42. gr.

Samkvæmt gildandi lögum kýs bæjarstjórn eða sýslunefnd two endurskoðunarmenn fyrir hvern sparisjóð til eins árs í senn með hlutfallskosningu.

Í 1. mgr. þessarar greinar er gert ráð fyrir því, að endurskoðendur sparisjóðs verði áfram tveir. Til greina kom að áskilja, að annar endurskoðendanna væri löggiltur endurskoðandi, en rétt þótti að setja það á vald sparisjóðanna sjálfra hvaða kröfur þeir gera um menntun á sviði endurskoðunar eða reynslu í endurskoðunarstörfum. Einnig verður að ganga út frá því, að Tryggingarsjóður sparisjóða beiti áhrifum sínum í þá átt að tryggja, að raunhæf og fagleg endurskoðun sé framkvæmd hjá öllum sparisjóðum. Mjög kemur til álita að Tryggingarsjóður taki þátt í kostnaði við endurskoðun hjá minnstu sparisjóðunum, sbr. ákvæði 49. gr. Má benda á fordæmi í því efni í starfsemi „Sparebankenes sikringsfond“ í Noregi.

Varðandi þá breytingu, að aðalfundur kjósi endurskoðendur í stað bæjarstjórnar eða sýslunefndar, skal á það bent, að eðlilegt er, og í samræmi við það, sem tíðkast í þessu efni á öðrum vettvangi, að sá aðili, sem fer með aðsta vald í málefnum sparisjóðs, ráði vali endurskoðenda.

2. og 3. mgr. þarfust ekki skýringa.

Um 43. gr.

Hér eru sett fram sérstök hæfisskilyrði, sem eiga að tryggja, að endurskoðendur séu óháðir stjórnendum sparisjóðs.

Um 44. gr.

Í greininni eru gefin almenn fyrirmæli um framkvæmd endurskoðunar. Í greininni kemur fram, að endurskoðendur skuli fylgjast með því, að skipulag á reikningshaldi og starfsemi sparisjóðs sé í fullnægjandi horfi.

Um 45. gr.

Í þessari grein er fjallað um færslu endurskoðunarbókar og um upplýsingaskyldu endurskoðenda gagnvart bankaeftirlitnu og Tryggingarsjóði sparisjóða. Lögð er sama upplýsingaskylda á endurskoðendur gagnvart Tryggingarsjóði sparisjóða og gildir um bankaeftirlitið. Þetta þykir nauðsynlegt vegna þess mikilvæga hlutverks, sem Tryggingarsjóði er ætlað samkvæmt frumvarpinu.

Um 46. gr.

Hér er fjallað um áritun endurskoðenda á ársreikning og um skýrslugerð þeirra. Greinin þarfust ekki skýringa að öðru leyti en því, að ekki þótti ástæða til að gefa fyrirmæli um skýrslugerð af hálfu endurskoðenda umfram það, sem fram kemur í greininni. Starfsemi margra sparisjóða gefur ekki tilefni til að semja endurskoðunarskýrslu, enda eiga upplýsingar um framkvæmd og niðurstöður endurskoðunar að koma fram í endurskoðunarbók.

Um 47. gr.

Nú liggja ekki fyrir aðrar reglur um framkvæmd endurskoðunar hjá sparisjóðum en þau almennu atriði, sem fram koma í lögum og reglugerð um sparisjóði. Rétt þykir, að ráðherra setji nánari reglur um endurskoðun hjá sparisjóðum að fengnum tillögum bankaeftirlitsins.

XI. KAFLI

Um 48. gr.

Við setningu gildandi laga um sparisjóði nr. 69/1941 var settur á stofn Tryggingarsjóður sparisjóða. Hann er enn starfandi og í vörslu Seðlabanka Íslands. Árlega greiðir hver sparisjóður 2% af tekjuafgangi sínum í sjóðinn. Heildarfé í Tryggingarsjóði nam um 2,87 millj. kr. í árslok 1981.

Meginhlutverk tryggingarsjóða af þessu tagi er að koma í veg fyrir, að innstæðueigendur biði tjón, þótt innlánsstofnun verði fyrir svo miklu fjárhagslegu áfalli, að hún geti ekki greitt skuldbindingar sínar að fullu.

Skipulag núverandi Tryggingarsjóðs sparisjóða er með þeim hætti, að hann getur ekki valdið því hlutverki, er að framan greinir. Gert er ráð fyrir því, að árleg tillög hvers sparisjóðs, ásamt vöxtum, skoðist sem séreign sparisjóðsins og færst sem eign í efnahagsreikningi hans. Þetta veldur því, að Tryggingarsjóður getur ekki veitt óafturkræft framlag til sparisjóðs, sem þarf á því að halda til að geta staðið við skuldbindingar sínar gagnvart innstæðueigendum. Þetta er meginástæða þess, að núverandi Tryggingarsjóður hefur haft sáralítíð gildi fyrir starfsemi sparisjóða.

Enginn vafi er á því, að sú samábyrgð og samvinna, sem felst í rétt skipulögðum tryggingarsjóði, er nauðsynleg ráðstöfun til að auka fjárhagslegt öryggi sparisjóðanna og treysta hagsmuni innstæðueigenda. Hafa forráðamenn sparisjóðanna lengi verið þess mjög fýsandi, að byggður yrði upp öflugur tryggingarsjóður, er gegnt gæti framangreindu hlutverki.

Pær reglur um starfsemi nýs Tryggingarsjóðs, sem fram koma í frumvarpinu, eru að nokkru sniðnar eftir reglum um hliðstæða sjóði á öðrum Norðurlöndum, einkum reglum um „Sparebankenes sikringsfond“ í Noregi.

Í fyrrri mgr. þessarar greinar er kveðið á um stofnun nýs Tryggingarsjóðs sparisjóða og mælt fyrir um, að núverandi Tryggingarsjóður skuli lagður niður með þeim hætti, sem segir síðar í frumvarpinu.

Í síðari mgr. er það mikilvæga skipulagslega ákvæði, að Tryggingarsjóðurinn er sjálfs-eignarstofnun. Framlög til hans er því óheimilt að færa sem eign í efnahagsreikningi einstakra sparisjóða.

Um 49. gr.

Hér er greint frá hlutverki og starfsvettvangi Tryggingarsjóðs. Eins og vikið er að í athugasemdum við 48. gr., er meginhlutverk hans að tryggja full skil á innlánsfé við endurskipulagningu eða slit sparisjóðs. En stjórn Tryggingarsjóðs getur ákveðið að tryggja jafnframt skil á öðrum skuldbindingum sparisjóðs.

Í 2. mgr. kemur fram, að hlutverk Tryggingarsjóðs skal einnig vera að stuðla almennt að eflingu sparisjóðsstarfsemi í landinu og veita sparisjóðunum ýmiss konar aðstoð. Til frekari glöggunar í þessu efni eru stjórn Tryggingarsjóðs veittar ákveðnar heimildir til ráðstafana á þessu svíði. Sýna þær, að sjóðurinn getur með margvislegum hætti haft mikið gildi fyrir starfsemi sparisjóðanna, ef rétt er á málum haldið.

Að öðru leyti þarfust þessi grein ekki skýringa.

Um 50. gr.

Þessi grein fjallar um framlög, sem sparisjóðirnir skulu greiða til Tryggingarsjóðs og um ábyrgðir, sem veittar skulu við stofnun sjóðsins, svo hann geti frá upphafi gegnt meginhlutverki sínu.

Innlán hjá sparisjóðunum í árslok 1981 námu 1 054 846 þús. kr. Ábyrgðir, sem kveðið er á um í 2. mgr., 0,5% af innlánum, mundu þá nema alls 4 219 þús. kr. Þótt hér sé ekki um ýkja háa fjárhæð að ræða miðað við bókfært eigið fé sparisjóðanna allra, sem var 82 396 þús.

kr. í árslok 1980, mundi hún nægja til að auka verulega fjárhagslegt öryggi einstakra sparisjóða.

Hér við bætist svo, að samkvæmt 1. mgr. skal hver sparisjóður greiða árlegt framlag til Tryggingarsjóðs fyrstu fimm árin, sem hann starfar, er nemi minnst 0,5% af heildarinnlánsfé um næstu áramót á undan. Sé miðað við innlán í árslok 1981 og ofangreint lágmark yrðu framlög á fyrsta ári um 527 þús. kr. og á fyrstu fimm árum starfseminnar mundi Tryggingarsjóður fá tölvert starfsfé auk áðurnefndra ábyrgða og innstæðu í núverandi Tryggingarsjóði. Telja verður því, að sjóðurinn yrði fljóttlega allvel í stakk búinn til að gegna meginhlutverki sínu og gæti þá jafnframt hafist handa um önnur verkefni, sem honum eru falin.

Að undanskilinni ofangreindri lágmarksreglu, sem gilda skal í 5 ár, fer um árlegt framlag til Tryggingarsjóðs eftir ákvörðun aðalfundar að fengnu samþykki viðskiptaráðherra. Með þessu fyrirkomulagi er að því stefnt að skapa hæfilegan sveigjanleika varðandi fjárhagslega uppbyggingu Tryggingarsjóðs. Grundvallarsjónarmið í því efni hlýtur að vera, að sjóðurinn sé ávallt það sterkur, að hann geti gegnt því meginhlutverki að tryggja kröfur innstæðueigenda. Prátt fyrir önnur verkefni sjóðsins er svo á hinn bóginn eðlilegt, að við ákvarðanir um fjárhagslega uppbyggingu hans sé tekið tillit til þess, að sjóðurinn er sjálfs-eignarstofnun og árleg framlög til hans færast héðan í frá til gjalda í rekstrarrekningi hvers sparisjóðs.

Í 3. mgr. er síðan kveðið á um, að hinn nýi Tryggingarsjóður taki við ávöxtun þess fjár er núverandi Tryggingarsjóður ræður yfir. Þar eð núverandi Tryggingarsjóður er séreign hvers sparisjóðs og færður til eigna í efnahagsrekningi, þykir ekki rétt að leggja hann eignalega undir hinn nýja Tryggingarsjóð heldur er lagt til, að hann verði í vörslu síðar-nefnda sjóðsins og fjármagnið meðhöndlað sem lánsfé hjá honum, sem komi ekki til endur-greiðslu nema viðkomandi sparisjóður hætti störfum sbr. XIII. kafla laganna.

Um 51. gr.

Ekki er ástæða til að lögfesta reglur um ávöxtun fjármuna sjóðsins. Hins vegar er hér sett fram sjálfsögð almenn regla um þetta efni og kveðið á um, að nánari reglur skuli setja í samþykktir sjóðsins.

Um 52. gr.

Hér er fjallað um aðalfundi Tryggingarsjóðs. Atkvæðisréttur hvers sparisjóðs miðast við hlutdeild hans í innborguðum ársframlögum til sjóðsins síðasta reikningsár fyrir aðalfund. Til þess að sporna við óeðlilegu valdi einstakra sjóða er sett sú takmörkunarregla, að hver sparisjóður má ekki fara með meira en $\frac{1}{10}$ hluta af heildaratkvaðamagni í Tryggingarsjóðnum.

Um 53. gr.

Hér segir, að auk fjögurra stjórnarmanna, sem kjörnir eru á aðalfundi, skuli forstöðumaður bankaeftirlitsins eiga fast sæti í stjórninni.

Nauðsynlegt er, að sem nánust samvinna sé milli bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs, innan þeirra marka, sem lög heimila á hverjum tíma. Af þeim sökum verður að telja æskilegt og gagnlegt fyrir báða aðila, að forstöðumaður bankaeftirlitsins sitji í stjórn sjóðsins. Þetta fyrirkomulag er t. d. hjá „Sparebankenes sikringsfond“ í Noregi og hefur reynst vel.

Um 54. gr.

Til að Tryggingarsjóður geti sem best sinnt þeim verkefnum sem honum eru falin, er nauðsynlegt, að stjórn hans fylgist vel með rekstri og fjárhag einstakra sparisjóða. Til að svo megi verða þarf stjórnin að hafa ótvíræðar heimildir til að krefjast upplýsinga frá sparisjóðum og rannsaka fjárrreiður þeirra, ef þurfa þykir. Í 1. mgr. eru ákvæði um þetta efni.

Í 2. mgr. er lögð sama þagnarskylda á stjórn og starfsmenn Tryggingarsjóðs og hvílir á starfsmönnum einstakra sparisjóða.

Um 55. og 56. gr.

Greinar þessar þarfnað ekki skýringa.

XIII. KAFLI

Um 57. gr.

Almenn ákvæði um starfsemi bankaeftirlitsins er að finna í lögum um Seðlabanka Íslands. Bæði í gildandi sparisjóðalögum og í frumvarpi þessu eru bankaeftirlitini falin ýmis sérstök verkefni að því er sparisjóðina varðar. Af þessum sökum þótti rétt að hafa sérstaka grein um bankaeftirlitið í frumvarpinu, en ákvæði hennar þarfnað ekki frekari skýringa.

XIV. KAFLI

Um 58. gr.

Hér er fjallað um, hvernig með skuli fara, þegar hag sparisjóðs er þannig komið, að hann fullnægir ekki ákvæðum 37. gr. Ákvæði um eigið fé eru í gildandi lögum eins og áður segir, en hins vegar eru ekki sérstök ákvæði, um hvernig með skuli fara, ef í ljós kemur, að eiginfjárákvæðin eru ekki uppfyllt. Í 24. gr. gildandi laga eru ákvæði á þá lund, að verði sparisjóður fyrir svo miklu tjóni, að varasjóður hrökkvi ekki til að greiða það og stjórn sparisjóðs og ábyrgðarmenn eða aðrir þeir, er að sjóðnum standa, leggja ekki fram eða útvega sjóðnum á einhvern hátt það fé, sem á vantar, skuli sparisjóðsstjórn tafarlaust skýra sparisjóðseftirlitinu frá því. Komi í ljós eða sé ástæða til að ætla, að tapið, þ. m. t. væntanlegt tap á útstandandi lánum, nemi öllum varasjóði og þar að auki 25% af stofnfé eða ábyrgðarfé, skal eftirlitið tafarlaust halda fund með sparisjóðsstjórninni og gera þær ráðstafanir, er það telur nauðsynlegar. Verði ekki bætt úr innan hæfilegs frests, skal stöðva rekstur sjóðsins. Sé ákveðið, að sjóðurinn hætti störfum, skal það auglýst í Lögbirtingablaðinu. Síðan eru ákvæði um töku sparisjóðs til gjaldþrotaskipta, þ. á m. um skipun tveggja skiptaforstjóra. Pessi ákvæði 24. gr. gildandi laga ber að skoða í ljósi og tengslum við ákvæði gildandi laga um eigið fé, sem eru í 13. gr. þeirra. Pau ákvæði eru um margt sérstæð og er að þeim vikið í athugasemdum við 37. gr. frumvarpsins.

Ákvæði þessarar greinar verður þannig að skoða í ljósi hinna breyttu eiginfjárákvæða, sem lagt er til í 37. gr., að tekin verði upp. Hér eru reglur um þá málsmeðferð, sem skal viðhöfð, þegar út af eiginfjárákvæðum 38. gr. er brugðið og mælt fyrir um þau úrræði, sem grípa má eða grípa skal til. Einstök ákvæði greinarinnar þarfnað ekki sérstakra skýringa.

Um 59. gr.

Pessi grein, sem er nýmæli, veitir ráðherra virk úrræði til að tryggja, að rekstur sparisjóðs sé í samræmi við lög og samþykktir. Ráðherra er heimilt en ekki skyld að beita þeim úrræðum, sem um er fjallað í þessari grein. Að öðru leyti þarfnað greinin ekki skýringa.

Um 60. gr.

Í þessari grein er fjallað um frjáls sparisjóðsslit, þ. e. a. s. þegar þau atvik liggja ekki fyrir, sem um ræðir í 58. og 59. gr., og knýja fram slit sparisjóðs. Um hliðstætt efni er fjallað í 4. mgr. 24. gr. gildandi laga, eins og þeim var breytt með lögum nr. 22/1944. Par segir, að óski eigendur eða ábyrgðarmenn sparisjóðs á aðalfundi að leggja sjóðinn niður, án þess að um gjaldþrot sé að ræða, skuli þeir leita samþykkis þess ráðherra, er fer með bankamál.

Hér er eins og áður gert ráð fyrir, að ákvörðun um slit sparisjóðs sé á valdi fundar sparisjóðsaðila. Sú breyting er þó gerð, að þess er ekki krafist, að aðalfundur fjalli um síka ákvörðun, heldur verði einnig heimilt að ákveða slit sparisjóðs á aukafundi.

Í greininni kemur fram, að frjáls slit geta orðið með tvennum hætti. Annars vegar getur fundur sparisjóðsaðila ákveðið það, sem nefnt er full slit, og hins vegar samþykkt, að spari-

sjóður sé yfirtekinn af annarri innlásstofnun. Í báðum tilvikum er ráðherra skylt að leita umsagnar bankaftirlitsins, Tryggingarsjóðs sparisjóða og hlutaðeigandi sýslunefnda og bæjarstjórna, áður en hann veitir ákvörðun samþykki sitt, og er það nýmæli.

Sérreglur gilda um sameiningu sparisjóða og sameiningu sparisjóðs og annarrar innlásstofnunar, sbr. 63. gr. frumvarpsins og athugasemdir við þá grein.

Um 61. gr.

Hér er mælt fyrir um skiptameðferð á búi sparisjóðs. Gilda um þetta sömu reglur, hvort sem skylt er að slíta sparisjóði, sbr. 58. og 59. gr., eða um frjáls slit er að ræða, sbr. 60. gr. Ekki er gert ráð fyrir, að unnt verði að taka bú sparisjóðs til gjaldþrotaskipta eftir almennum lögum um gjaldþrotaskipti, sbr. 60. gr.

Í 24. gr. gildandi laga eru sérstakar reglur um skiptameðferðina, eftir því hvort um skyldu til slíta er að ræða eða frjáls slit. Að því er vikið að nokkru í athugasemnum við 58. gr. Sé um frjáls slit að ræða, skal samkvæmt gildandi lögum kjósa á áðalfundi two skilanefndarmenn til þess að ljúka reikningsuppgjöri sparisjóðs. Skilanefndarmenn skulu löggiltir af ráðherra. Peir geta gefið út innköllun til skuldheimtumanna sjóðsins, þ. m. t. innstæðueigenda. Skiptagerð skal senda sparisjóðs (banka) eftirliti. Frekari ákvæði eru ekki um störf þeirra.

Hér eru settar skýrari reglur um skiptameðferðina, sem gilda skulu bæði í þeim tilvikum, þegar skylt er að slíta sparisjóði og þegar um frjáls slit er að ræða, eins og áður segir. Ráðherra skal skipa þrjá skilanefndarmenn. Kveðið er á um, að skylt sé að birta áskorun til skuldheimtumanna sparisjóðs. Í 2. mgr. eru settar reglur um uppgjör. Þegar skuldir hafa verið greiddar skal greiða stofnfjáreigendum eignarhlut þeirra, þ. e. a. s. stofnfé og sér-eignarsjóð, af eftirstöðvum eigna. Pessi ákvæði um endurgreiðslu stofnfjárins eru nýmæli, og hefur áður verið að þeim vikið, t. d. í athugasemnum við 1. og 15. gr. frumvarpsins. Í 28. gr. gildandi laga er vikið að síðasttalda atriðinu. Segir þar, að verði sparisjóður lagður niður og engin ákvæði í samþykktum hans, um hvernig fara skuli um eигur hans, geti hlutaðeigandi sýslunefnd eða bæjarstjórn ákveðið, að fengnum tillögum þeirra, sem síðast voru í stjórn sjóðsins, að eignunum skuli varið til almenningsþarfa. Ekki er í gildandi lögum sérstök heimild til endurgreiðslu innborgaðs stofnfjár til sparisjóðsaðila af eftirstöðvum eigna.

Um 62. gr.

Hér er mælt fyrir um, að bú sparisjóðs verði ekki tekið til gjaldþrotaskipta eftir almennum lögum um gjaldþrotaskipti. Rekstur sparisjóða sem annarra innlásstofnana er þess eðlis, að nauðsynlegt er talið að hafa sérstakt opinbert eftirlit með honum. Margvislegar reglur eru settar til að tryggja sem heilbrigðastan rekstur þeirra, þ. á m. um lausafjár- og eiginfjártöðu. Ef út af þessum reglum er brugðið, kemur til sérstakrar málsmeðferðar og úrræða, sbr. einkum 58. og 59. gr. og 61. gr. frumvarpsins. Reglur almennrar gjaldþrotaskiptalöggjafar eiga því ekki við og væru reyndar einar sér alveg ófullnaegjandi, þar sem keppa þarf að því að taka í taumana sem fyrst, áður en í algert óefni er komið í rekstri sparisjóðs, og að því er stefnt með ákvæðum frumvarpsins.

XV. KAFLI

Um 63. gr.

Ákvæði þessarar greinar um sameiningu sparisjóða eru nýmæli. Segja má, að hér sé um sérstaka tegund á slitum sparisjóðs að ræða. Ástæða þess, að rétt þykir að kveða á um þetta atriði í frumvarpinu, er sú, að slit með þessum hætti eru nokkuð sérstaks eðlis, þar sem starfsemi sparisjóðs heldur áfram, þótt hann hætti að vera til sem sjálfstæður lögaðili.

Einstök ákvæði greinarinnar þarfnað ekki skýringa.

XV. KAFLI

Um 64.—65. gr.

Greinar þessar þarfnað ekki sérstakra skýringa.

XVI. KAFLI

Um 66. gr.

Samkvæmt 27. gr. gildandi laga um sparisjóði skulu sparisjóðirnir undanþegnir tekju-skatti, eignarskatti og útsvari. Ákvæði greinarinnar eru lítt breytt frá ákvæðum gildandi laga.

Ákvæðin víkja vitaskuld fyrir ákvæðum sérlaga er kveða á um skattskyldu sparisjóða.

Um 67. gr.

Sérstök ákvæði um þagnarskyldu eru ekki í gildandi lögum. Lagt er til hér, að úr þessu verði bætt og settar reglur um þagnarskyldu.

Um 68. gr.

Í þessari grein er kveðið á um þá skyldu starfandi sparisjóða að samræma samþykktir sínar ákvæðum laganna. Pykir rétt að gefa þeim tveggja ára frest til þess að koma samþykktunum í rétt horf.

Í 2. mgr. eru talin upp þau ákvæði frumvarpsins, sem ekki þykir raunhæft að láta ná til starfandi sparisjóða.

Um 69. gr.

Ekki þykir ástæða til að láta líða langan tíma, þar til lögin koma til framkvæmda.

Ákvæði til bráðabirgða.

Hér er veitt heimild til þess að endurmeta stofnfé í starfandi sparisjóðum innan þróngra takmarka. Kom fram ósk frá Sambandi ísl. sparisjóða um heimild af þessu tagi. Pessar reglur ná að sjálfsögðu aðeins til þeirra sparisjóða, sem nú starfa með innborguðu stofnfé, en slíkir sjóðir eru ekki margir. Endurmatsreglur þessar skýra sig að öðru leyti sjálfar.